T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSKANDİNAV BESTECİLERİNİN 21. YY. PİYANO MÜZİĞİNDEKİ YERİ

ESER AKANSU ERAY

TEZ DANIŞMANI
DR.ÖĞR. ÜYESİ AKIN ARABOĞLU

EDİRNE
2023

Tezin Adı: İskandinav Bestecilerinin 21. yy. Piyano Müziğindeki Yeri
Hazırlayan: Eser Akansu ERAY

ÖZET

Klasik Batı Müziği'nin gelişimi yüzyıllara dayanmıştır. Çoğunlukla Avrupa'da gelişen müzik akımları, ilerleyen yüzyıllarla birlikte müziğin gelişimine katkı sunan pek çok yenilik ve değişim yaşamıştır. Bu yenilikler bestecilik ve icra alanlarında yeni yolların açılmasını sağlamıştır. Özellikle 20. yy. ve 21. yy. da teknolojinin hızlı bir gelişim göstermesi, müzikte tonalitenin ve diğer geleneksel öğelerin terk edilmeye başlanmasının ardından, yeni tınıların arayışını ön plana çıkartmıştır. 20. yy. ın sonuna geldiğimizde elektoakustik müzik alanında yapılan çalışmalar göze çarpmıştır.

İskandinav Müziği denilince akla ilk gelen besteci ve müzisyenler arasında Edward Grieg, Carl Nielsen ve Jean Sibelius yer almıştır. 2. Dünya Savaşı, İskandinav Müziği'nin gelişimi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönüm noktası İskandinav Müziği'nin kendi coğrafyaları dışında başta Avrupa olmak üzere birçok coğrafyaya yayılmasını sağlamıştır.

Bu çalışma, 1843 – günümüz arasında yaşamış ve yaşıyor olan İskandinav bestecilerinin 21. yy. piyano müziği ve piyano repertuvarı için önemli gelişim basamakları oluşturan bestelerinin yaratım süreçlerinin tarihsel, müzikal ve icra bakımından incelenmesinden oluşmuştur. Günümüz piyanistlerin Avrupa'da gelişen müzik akımları ve üç büyük ekol (Alman – Fransız – Rus) dışında İskandinav müzik kültürünün ve İskandinav bestecilerin eserlerinin örnek yazılı bir kaynak oluşturmasıyla birlikte, icra bakımından da piyano öğrencilerinin ve ülkemizdeki piyanistlerin repertuvarları için kullanacakları bir kaynak olması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: İskandinav besteciler, İskandinav Piyano Müziği, İskandinavya, Piyano, 21. yy. Piyano Müziği

Name of Thesis: The Position of Scandinavian Composers ıın 21st Century Piano Music

Written by: Eser Akansu ERAY

ABSTRACT

The development of Western Classical Music dates back to centuries. Music movements, mostly developed in Europe, have experienced many innovations and changes that contribute to the development of music over the centuries. These innovations paved the way for new paths in composition and performance. Especially in the 20th century, the rapid development of technology; After the abandonment of tonality and other traditional elements in music, the search for new timbres came to the fore. When we come to the end of the 20th century, studies in the field of electroacoustic music stand out.

Edward Grieg, Carl Nielsen and Jean Sibelius are among the composers and musicians that come to mind when it comes to Scandinavian Music. World War II was an important turning point for the development of Scandinavian Music. This turning point enabled Scandinavian Music to spread to many geographies, especially Europe, apart from their own geographies.

This study consists of examining the formation/creation processes of the compositions of the Scandinavian composers, who lived and lived between 1843 and today, in terms of historical, musical and performance, which constitute important development steps for 21st century piano music and piano repertoire. It is aimed to be a source for the repertoire of piano students and pianists in our country in terms of performance, together with the creation of an exemplary written source of the works of Scandinavian music culture and Scandinavian composers, apart from the music movements developing in Europe and the three major schools (German – French – Russian).

Key words: Piano, Scandinavian, Scandinavian composers, Scandinavian Piano Music, 21st century piano music

ÖN SÖZ

Bu tezin hazırlanmasında yol gösteren ve desteğini esirgemeyen sayın danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Akın Araboğlu'na, başta Konservatuvar müdürümüz Prof. Ahmet Hamdi ZAFER olmak üzere tüm hocalarıma, desteklerinden dolayı ailem ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET…… i

ABSTRACT…….....ii

ÖNSÖZ……...v

İÇİNDEKİLER.....vi

ŞEKİLLER LİSTESİ.....viii

TABLOLAR LİSTESİ.....viii

BÖLÜM I.....1

GİRİŞ.....1

1.1. Problem.....2

1.2. Amaç.....2

1.3. Önem.....2

1.4. Sınırlılıklar.....3

1.5. Tanımlar.....3

BÖLÜM II.....5

YÖNTEM.....5

2.1. Araştırma Modeli.....5

2.2. Evren ve Örneklem.....5

2.3. Verilerin Toplanması.....5

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....5

BÖLÜM III.....7

BULGULAR VE YORUM.....7

3.1. İskandinavya ve İskandinav Ülkeleri.....7

3.2. İskandinavizm.....8

3.3. İskandinav Tonu.....9

3.4. İskandinav Müziği Gelişim Aşamaları Esnasında Klasik Batı Müziği Alanındaki Yenilikler.....12

3.4.1. Faroe Adaları'nda Geleneksel Müzik.....19

4.1. Dönemlerine Göre İskandinav Müziği Gelişimi: Nordik Çağ Müziği.....25

4.1.1. Rönesans.....26

4.1.2. Barok Dönem.....27

4.1.2.1. Johan Helmich Roman.....29

4.1.3. Klasik Dönem.....31

4.1.3.1. Enstrümantal ve Vokal Eserler.....32

4.1.4. Romantik Dönem.....33

4.1.4.1. Piyanist ve Şair: Edward Grieg.....36

4.1.5. 21. yy. Çağdaş Trendler ve İskandinav Besteciler.....41

4.1.5.1. Sunleif Rasmussen.....41

4.1.5.2. Kristian Blak.....43

4.2. Akustik Şaheserler.....45

4.2.1. Kaija Saariaho.....47

4.2.2. Kalevi Aho.....48

4.3. Kuzey Avrupa'da Elektro Akustik Müzik.....49

4.3.1. Kaija Saariaho: Renk – Tını ve Uyum.....52

4.3.2. Lisa Ullen.....53

4.3.3. Eva Maria Siden.....55

4.3.4. Johan Svensson.....59

BÖLÜM IV.....65

SONUÇ.....65

KAYNAKÇA.....67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İskandinavya 7
Şekil 2. 'Drømde mik en drøm i nat 11
Şekil 3. 'Drømde mik en drøm i nat 11
Şekil 4. Fransız Altılıları – soldan sağa: Germaiene Tailleferre, Francis Poulenc, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Louis Durey, Georges Auric (Conde Nast Store) 16
Şekil 5. In Memoriam kjartan Haydal 21
Şekil 6. Edward Grieg Piyano Konçertosu – piyanonun giriş solosu 38
Şekil 7. Edwarg Grieg Op. 6 no.1 "Humoresques" 39
Şekil 8. Edward Grieg- Slåtter, op. 72 40
Şekil 9. Water&Stone Kristian Blak 2012 44
Şekil 10. Svensson, Study For Piano #1, 2015. 62
Şekil 11. Svensson, Study For Piano #2, 2015. 63
Şekil 12. Svensson, Study For Piano #3, 2015 64

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 22. Harmonik ve Temelli Ses Perdeleri..... 61

BÖLÜM I

GİRİŞ

20. yy. sonu ve 21. yy. ın İlk Yirmi Yılında İskandinav Piyano Müziğinde Olan Müzikal Gelişimler

Her coğrafyanın kendine özgü müzikal malzemeleri ve bestelerinde kullandığı folklorik motifler olduğu gibi, bestecilerin de kendine özgü bir müzik dili olmuştur. 21. yy. İskandinav besteci Arvo Pärt (1935-), müziğini şu sözlerle ifade etmiştir: *"Müziğimi beyaz bir ışığa benzetebilirim. Nasıl ki ışık, içindeki renklerin görünmesi için bir prizmaya ihtiyaç duyar, müziğim de öyle ve onun prizması dinleyicinin ruhudur."*(*English Heritage,* 2013).

Müzik tarihinde üç ana ekol günümüze kadar varlığını ve müzikal çalışmalarını sürdürmüştür: Rus Ekolü, Fransız Ekolü, Alman Ekolü. 20. yy.ın sonuna gelirken, Kuzey Avrupa Sanat Müziğinin hızlı ve büyük gelişimini sürdürmeye devam etmiştir.

Avrupa ve Amerika'nın politik, ekonomik ve sosyal tutarlılığı, 21. yy. İskandinav sanat müziğinin üretimini ve bilinirliğini arttırmıştır. Yüzyılın son birkaç on yılında gerçekleşen ve gelişime büyük bir etkisi olan teknolojik değişimler de bu bilinirliğin artmasına katkı sağlamıştır. Bu gelişmelerin ışığında; İskandinav (Danimarka, Finlandiya, Norveç) coğrafyasına ait müzikal, teknik ve icra özellikleri gelişmiştir. Bu gelişmeler, İskandinav bestecilerin müziklerinde kullandıkları farklı ses tınıları, materyal kullanımı ve folklorik öğelerinde gözlemlenmiştir.

Bu araştırma İskandinav bestecilerinin 21. yy. piyano müziğinde oluşturduğu müzikal akımlar, ses renkleri, müzikal malzemelerle ülkemizdeki konservatuvarlarda piyano sanat dalı okuyan öğrenciler için İskandinav bestecilerinin eserlerini teknik çalışma ve icra bakımından yorumlanması açısından önemli olmuştur. Konservatuvar piyano öğrencilerinin, İskandinav müziğine yerli kaynaklar aracılığıyla ulaşabilmesi, İskandinav Müziği temelinde önemli rol oynayan; Norveçli besteci Edward Grieg (1843-1907), Finlandiyalı besteci Jean Sibelius (1865-1957) ve Danimarkalı besteci Carl Nielsen (1865-1931) ile sınırlı olarak kalmıştır. İskandinav bestecilerine ve eserlerine ait yazılmış Türkçe kaynakların yok denecek kadar az olması bu araştırmanın, İskandinav bestecilerin yazmış oldukları eserlerin tanınmasına, repertuvarlarda daha sık yer verilmesine katkı sağlaması bakımından da önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1. Problem

21. yy. da piyanistlerin repertuvarlarında yer alan İskandinav bestecilerin eserlerinin, çoğunlukla Romantik Dönemde yaşamış olan E. Grieg ve J. Sibelius ile sınırlı kalmıştır. Piyano repertuvarı için daha güncel ve yeni bir iskandinav müziğinin; yeni İskandinav bestecilerin tanınmasını, coğrafi ve müzikal malzemelerinin bilinmesini ve genişletilmiş piyano icra teknikleri için geliştirilen 21. yy. İskandinav eserlerinden oluşan bir piyano repertuvarının oluşturulmasına yönelik ulaşılabilen etkenler bu tezin problemini oluşturmuştur.

1.2. Amaç

Bu çalışmada; Barok Dönemden 21. yy. müziği özelliklerine değinerek, piyano müziğinin gelişim özellikleri ele alınarak, İskandinav bestecilerin 21. yy. piyano müziği için bestelemiş oldukları ve genişletilmiş piyano icra tekniklerinin yer aldığı eser örnekleriyle birlikte, bu eserleri icra edecek müzisyenlerin, inceleyecek müzikologların ve müzik tarihçilerinin çalışmalarına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

1.3. Önem

İskandinav bestecilerin icra ve besteleme bakımından günümüze kadar devam eden ve etmekte olan, 21. yy. İskandinav piyano müziğinde yer verdikleri tını arayışları, farklı materyal kullanımı ve yeni çalma teknikleri, piyanistlere daha geniş bir repertuvar sunması ve tezde de işlenecek olan eserlerin, yeni bestecilere eserlerinde uygulayacakları farklı besteleme teknikleri, tını arayışları ve yol göstermesi büyük önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma Viking Dönemi'nden bugüne, İskandinav müziği ve piyano müziğinin gelişimine katkı sağlayan, seçilen– erişim sağlanabilen bestecilerin besteleme teknikleri ve piyano müziğine katkı sağlayan deneysel çalışmaları ile sınırlı kalmakla birlikte, ağırlıklı olarak 19. yy. da iskandinav müziğinde adını duyuran besteciler (örn. Edward Grieg), 1880 ve 1940 arasında doğan seçilmiş İskandinav besteciler ve günümüzde yaşıyor olan seçilmiş İskandinavyalı bestecilerin 21. yy. piyano müziği için geliştirilmiş icra yöntemleri ve günümüz piyano repertuvarına kazandırdıkları teknik ve müzikal öneme sahip eserlerin örneklenmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Gregoryen İlahi: Roma Katolik Kilisesi'nde tek sesli veya koro olarak Latince dilinde söylenebilen, tek sesli ilahilere eşlik etmek için kullanılan dini müziklerdir.

Kantat: Genellikle çok bölümlü (resitatifler, aryalar, korolar, enstrümantal ritornelller), enstrüman eşlikli bir şan eseridir (Michels & Vogel, *Müzik Atlası*, 2013, s.121).

Koral: Katolik litürjisinin tek sesli, eşliksiz şarkılarıdır. Sonraları Protestan cemaatinin kilise şarkılarına da bu ad verilmeye başlanmıştır (Michels & Vogel, *Müzik Atlası*, 2013, s.115).

Missa: Kutsal bir müzik bestesi biçimi olan The Mass (Latince: missa), Eucharistic ayininin değişmez bölümlerini müziğe ayarlayan bir koro bestesidir. Müzikal Missalar, adlarını "Missa" adı verilen Katolik ayininden alır.

Monofik Şarkı: Hiçbir eşlik ve ritmik dokular altında olmadan serbest, tek bir melodik çizgiden oluşan şarkılardır.

Strofik Şarkı: Metnin tüm dizelerinin ve dörtlüklerinin aynı müziğe söylendiği bir şarkı formudur. Koro Formu, AAA Şarkı Formu veya tek parçalı şarkı formu olarak da adlandırılır. 19. yy. ve 20. yy. şarkılarında ve enstrümantal müziklerde yaygındır. Zıt şarkı formları, her dörtlük ve üçlü form için yazılmış yeni müziklerle, zıt bir merkezi bölümle bestelenmiştir (Tilmouth, M. Grove Music Online, 2001. “Strophic”).

Organum: İlk sese paralel olarak farklı bir oktavda ikinci bir sesin eklenmesidir (*Klasik Müzik Kitabı,* 2019, s.31).

Polifoni: İki veya daha fazla sesin, melodik çizgide eş zamanlı olarak ilerlemesinden oluşan bir kombinasyondur. Eş zamanlı olarak aynı anda üç sesten oluşan bir akor, çokseslidir.

Polifonik: Çoksesli demektir. Polifoni, yalnızca bir ses, monofonik ya da akorların eşlik ettiği, homofonik denilen bir baskın melodik sese sahip bir müzikal dokuya karşılık olarak, aynı anda iki veya daha fazla eş zamanlı bağımsız melodiden oluşur (*Britannica, 2001*).

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma modeli temel alınarak durum tespitine yönelik betimleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel veriler elde edilirken belge analizi ve tarama yönteminden yararlanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İskandinavya Müziği ve bestecileri, örneklemini ise İskandinav bestecilerinin 21. yy. Piyano Müziğine getirdikleri yenilikler ve piyano müziğine katkı sağlayan eserleri oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, alan taraması yöntemi uygulanmıştır. Konuyla ilgili olarak elektronik veri tabanı taraması yapılmış olup, ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar, makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenerek veriler toplanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilerle, İskandinav bestecilerin, 21. yy. piyano müziğine getirdiklerini ve yön verdikleri noktalar analiz yapılarak ve örnekler sunularak yorumlanmaya çalışılmıştır. Eserlerin teknik, müzikal ve stil özelliklerinin ve İskandinav müziğinin tarihsel geçmişi temel alınarak piyanoda gerçekleştirilen ve eser

yorumlarına getirilen yeni yaklaşımlara yönelik çözümlemeler ve alternatif icraların örnekleri yapılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

3.1. İskandinavya ve İskandinav Ülkeler

Coğrafi bir konum olarak Kuzey Avrupa Bölgesi'nde yer alan İskandinavya; Danimarka, Norveç ve İsveç gibi ülkelerden oluşmuştur. Kültürel olarak ilerleyen yıllarda bu ülkelere; Finlandiya, İzlanda ve Faroe Adaları da eklenmiştir.

Şekil 1. İskandinavya[1]

[1] https://www.britannica.com/place/Scandinavia/images-videos#/media/1/526461/55094(E.T.16.01.2023)

“İskandinavya” kelimesinin kökeni, 18. yy. ın başlarında Danimarka ve İsveç üniversitelerinin, Danimarka, İsveç ve Norveç'in ortak tarihini, mitolojisini, sanatını ve kültürünü savunmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Hareketin temeli, İsveç'in en güney eyaleti olan Skåne olarak da bilinen Scania olmuştur; bu da “İskandinavya” terimini ortaya çıkartmıştır.

Sanayileşme 19. yy. ın ortalarında İskandinavya'da başlamıştır. Danimarka'da bu süreç 1890'lara kadar Kopenhag'da devam etmiş ve bununla sınırlı kalmıştır. Ardından daha küçük kasabalar hızla büyümeye başlamış, Danimarka, 20. yy. a kadar tarımsal ürünler ortaya koyan bir ülke olarak kalmıştır. Ancak tarımsal süreçler modernleştirilmiştir. Süt ve etlerin işlenmesi, ham tarım ürünlerinin ihracatından daha önemli hale gelmiştir. İsveç'in sanayileşme zamanları, Birinci Dünya Savaşı dönemiyle aynı yıllarda olmuştur. O dönem birincil öneme sahip olan Güney İsveç ile Kuzey İsveç madenlerini birbirine bağlayan bir demiryolunun inşasına başlanmıştır (Howell, T. *The Nature of Nordic Music*. (First Published). Routledge Taylor & Francis Group, 2020.).

3.2. İskandinavizm

İskandinavya teriminin modern kullanımı, 19. yy. ın ortalarında, özellikle İsveç ve Norveç'in önemli bir askeri güçle katkıda bulunduğu Birinci Schleswig Savaşı (1848-1850) arasında aktif olan İskandinav siyasi hareketinden kaynaklanmıştır. Schleswig İkinci Savaşı (1864) zamanı Riksdag,[2] Danimarka için askeri destekçisi olan kralın sözlerini kınamış ve bu olay sonucunda birçok İskandinav, 19. yy. ın sonlarında Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Afrika ve Yeni Zelanda'ya göç etmiştir. Büyük göç 1930'lara kadar devam etmesine rağmen, İskandinav göçünün ana dalgası 1860'lardan 1880'lere kadar sürmüştür. Her üç ülke de 20. yy. ın başlarından ortalarına kadar sosyal refah devletleri geliştirmiştir. Bu kısmen, İsveç ve Danimarka'da sosyal demokratların ve Norveç'te İşçi Partisi'nin

[2] İsveç Parlamentosu

egemenliğinden kaynaklanmıştır (Horton, J. *Scandinavian Music A Short Story*. Faber and Faber, London, 1963.).

İskandinav ülkeleri 1952'de İskandinav Konseyi'ni ve iki yıl sonra İskandinav Pasaport Birliği'ni kurmuştur. 1972'de yapılan bir referandumun ardından Danimarka, 1973'te Avrupa Birliği'nin yolunu açan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ilk İskandinav üyesi olmuştur. İsveç, Avrupa Birliği'ne 1995'te katılmıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra İsveç bunu kışkırtıcı olmadan yapabileceğini hissetmiştir. Norveç, Schengen anlaşmasını imzalamış ve Avrupa Ekonomik Alanı'nın bir üyesi olmasına rağmen, 1972 ve 1994'teki üyelik referandumlarının ardından bugüne kadar Avrupa Birliği'nin dışında kalmıştır. İskandinav ülkelerinin hiçbiri (Finlandiya hariç) Euro'ya katılmamış, üyelik hem Danimarka'da hem de İsveç'te referandumla reddedilmiştir. Danimarka 1992'de Maastricht Antlaşması'na hayır oyu vermiş ancak devre dışı bırakma müzakerelerinin ardından kararı geri almıştır (Horton, J. *Scandinavian Music A Short Story*. Faber and Faber, London, 1963.).

3.3. İskandinav Tonu
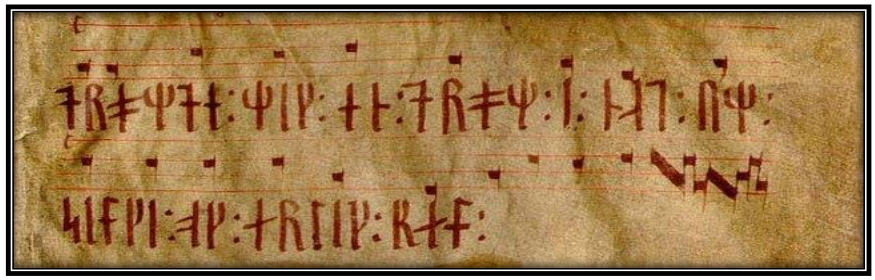
Bazı müzik yazarlarının özetlediği bir iskandinav tonunun ilgi çekici ve iyi savunulan bir ton olması teorilerine rağmen, İskandinav ülkelerinde kendi ülkesinin halk müziği temalarını bestelerinde kullanmayan geçmişte yaşamış ve günümüzde yaşıyor olan çok fazla besteci olmuştur.

İskandinav Tonu, Kuzey Avrupalı müzisyenlerin ve bestecilerin, beste yaparken kullandığı müzikal malzemelerle ilgili olarak algılanan farklı bir ton olmuştur. Bu müzikal farklılık, bulunulan coğrafya ve bölgeye göre ilişkilendirilmiştir. Bilimsel analizde; İskandinav tonuna genellikle müzik – teorik nitelikler verilir: "ölçüsüz, aşırı saniyeler, lidya dörtlüleri, pes tonlu beşliler, altılı doryanlar, yedili miksolidyenler ve ayrıca pentatonik, ostinato teknikleri ve eksenel

tutma tonları kullanılarak yapılan besteler, Kuzey Avrupa ile ilgili doğal bir romantizmle birleşir (*Danish Yearbook of Musicology, Volume 43,* 2019.*).*

İskandinav sakinlerinin karmaşık ve çoğu zaman çok kültürlü kimliklerinin ön planda olması gereken uluslararası veya daha kozmopolit olan birçok sanatçıyı ortaya çıkartmıştır. Müzik, zamanlarının geri kalan Avrupa halkları olduğu gibi, Erken Orta Çağ boyunca da İskandinav kültürünün önemli bir parçası haline gelmiştir. Norsemenlerin (İskandinav Vikingleri) müziği, ataları tarafından nesilden nesile aktarılan folklor ve mitolojilerinin sıra dışı hikayelerinin yanı sıra, keşif, cesaret veya savaş sonrası kazanılan zaferin kahramanca eylemlerini ifade etmenin önemli bir parçasını temsil etmiştir (Rouă, V. *Music Of The Viking Era, Its Instruments, And How It Was Performed.*).

Viking dönemlerinde müzik notaları olmadığı için, Kuzeylilerin müziğiyle ilgili bilgilerin çoğu, tarihsel ve arkeolojik ipuçlarından kaynaklanmıştır. Viking Çağı'nın sona ermesiyle birlikte, şarkı yazmak için bir müzik nota yazım sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Bu şarkı yazımlarına bir örnek olarak; 14. yy. dan kalma olduğu düşünülen bir Danimarka halk şarkısı (orijinal ismiyle): "Drømde mik en drøm i nat" (Bir Rüya Gördüm) bulunmuştur. Bu şarkı, eski Doğu İskandinav dilinde bir Runik yazı kullanılarak yazılmıştır. Aynı zamanda İskandinav ülkelerinde keşfedilen en eski dindışı şarkı olmuştur (Rouă, V. *Music Of The Viking Era, Its Instruments, And How It Was Performed.*).

Şekil 2. 'Drømde mik en drøm i nat[3]

Şekil 3. 'Drømde mik en drøm i nat[4]

[3] https://store.steampowered.com/news/posts/?feed=steam_community_announcements&appids=905370&appgroupname=Conqueror%27s+Blade+-+Adventurer%27s+Edition&enddate=1620831738(E.T.16.01.2023)

[4] https://store.steampowered.com/news/posts/?feed=steam_community_announcements&appids=905370&appgroupname=Conqueror%27s+Blade+-+Adventurer%27s+Edition&enddate=1620831738(E.T.16.01.2023)

Bu müzik, Latin alfabesinden gelen harflere karşılık gelen rünlerde parşömen (buzağı derisi parşömeni) üzerine yazılmıştır. Danimarka tarihini, monarşisini ve yasasını detaylandıran bir el yazması olan Codex Runicus'ta keşfedilmiştir. Codex'in son sayfasında, tanınmış halk şarkısının ilk iki satırının yanı sıra dört satırlık bir kadrodaki notalar yer almış ve böylelikle eski İskandinav müziğinin kulağa nasıl geldiğine dair bir bakış sunmuştur (Steampowered. *Music Week: I Dreamed A Dream Traditional Viking Song.).*

3.4. İskandinav Müziği Gelişim Aşamaları Esnasında Klasik Batı Müziği Alanındaki Yenilikler

Kelime oyunundan zevk almak, birkaç İskandinav ülkesinde bulunan tipik bir özellik olmuştur. İskandinav Müziğinin Doğası, 'doğa' teriminin ayırt edici ancak tamamlayıcı anlayışlarını keşfederek bu fikri benimsemiştir (Howell, T. *The Nature of Nordic Music.* (First Published). Routledge Taylor & Francis Group, 2020.).

Yüzyıllar boyunca, Avrupa'daki müzik hakimiyeti, Gregoryen ilahisinin gelişmesiyle İtalya'dan başlayarak ülkeden ülkeye kaymıştır. Bu değişimler kısmen bir müzik dehasının belirli bir zamanda belirli bir yerde rastgele yer almasına atfedilebilirken, dikkate alınması gereken politik, dini, kültürel ve hatta coğrafi faktörler de vardır. Bununla birlikte, bir ülkenin egemenliğinin, daha az aktif olan ülkenin birdenbire usta bir besteci üretmesini engellemediğini anlamak hayati önem taşımıştır. Aksine, müzik hayatı herhangi bir zamanda özellikle aktif olmayan bir ülkede, böylesine büyük bir figürün ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Johann Sebastian Bach (1685-1750) gibi müzikal alanda, bazı kökten değişiklikler yaparak ustalığını fark ettiren bestecilerden birinin yükselişi gerçekleşmiştir. Başka bir deyişle, müzikal egemenlik, belirli bir ülkenin belirli bir süre boyunca tüm müzik üretiminden sorumlu olduğu anlamına gelmemiş, ancak o

ülkenin belirli bir süre içinde daha fazla sayıda besteci tarafından daha kaliteli eserler ürettiği anlamına gelmiştir.

Örneğin, yüzyıllarca süren tek sesli Gregoryen ilahiyi takiben Paris, müziğin hakimiyetini İtalya'dan Fransa'ya kaydırmış, 12. yy. Avrupa kültürünün merkezi haline geldi. Ars Antiqua (1160-1320) olarak bilinen erken Orta Çağ döneminde, Léonin (1135-1201) ve Pérotin (1160-1225) liderliğindeki Paris Notre Dame Okulu sayesinde çok seslilik Fransa'nın her yerinde başarılı olmuştur. Fransız müzikal egemenliği, ozanlar, trouvères ve Fransız sarayıyla bağlantılı enstrümantal besteciler tarafından daha da güçlendirilmiştir. Rönesans'a geçiş sırasında Guillaume Dufay (1397-1474) ile doruğa ulaşan saf Fransız hakimiyeti, Johannes Ockeghem (1410-1497) ve Josquin Desprez (1410-1497) gibi Franco-Flaman kökenli bestecilerle paylaşılmak üzere yavaş yavaş azalmış, ancak, bu kısa süreli dönemden sonra İtalya, Giovanni Pierluigi Palestrina (1525-1594) ve Giovanni Gabrieli (1554-1612) gibi figürler aracılığıyla Kıta'yı Rönesans'a götürdüğü için Avrupa müziğinin kontrolünü ele geçirmiş ve bu dönem bestecileri arasında Claudio Monteverdi'nin (1567-1643) başyapıtları ortaya çıkmıştır. Roma, Venedik, Bologna ve Floransa, kültürel gelişimin merkezleriydi ve tüm sanatların, özellikle müziğin büyük patronları olmuştur. İtalyan müzisyenler tüm Avrupa'da değerli olmuş ve kendilerine istihdam sağlanmıştır. Buna ek olarak, İtalya, nota basımı ve enstrüman yapımındaki büyük gelişmelerde olduğu gibi Rönesans'ta da geliştirilen müzikal yeniliklerin çoğunda öncülük eden bir ülke olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

İtalyan müzik egemenliği, Archangelo Corelli (1653-1713), Alessandro Scarlatti (1685-1757) ve Antonio Vivaldi (1678-1741) gibi Barok besteciler sayesinde 17. yy. a kadar sürmüştür. İngiltere'de Henry Purcell (1659-1695), Fransa'da François Couperin (1668-1733) ve Johann Pachelbel (1653-1706) dahil olmak üzere sadece birkaç bireysel usta olsa da bu dönemde diğer uluslarda da önemli besteciler olmuştur. Almanya, şimdi Georg Philipp Telemann (1681-1767) ve J. S. Bach'ın müziği sayesinde 18. yy. ın başlarında Avrupa'nın müzikal gücünü kontrol altına almıştır. Bu bestecilerin her ikisi de son derece yetenekli ve üretken

olmakla kalmamış, aynı zamanda Protestan Reformu da Almanya'nın müzikal egemenliğinin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. J. S. Bach, diğer Alman bestecilerle birlikte yeni kurulan Lutheran Kilisesi için koraller, missalar ve diğer dini eserleri üretmeye başlamıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Başka bir Alman besteci olan George Frederic Handel (1685-1759), İngiltere'ye taşınmış ve Avrupa'nın tek büyük ada ulusunun kısa bir süre için müzikal olarak gelişmesine yardımcı olmuş ancak hiçbir zaman bir İngiliz müzik hakimiyeti kuramamıştır. Kısa klasik öncesi dönem boyunca Almanya, Carl Phillip Emanuel Bach (1714-1788), Johann Wenzel Anton Stamitz (1717-1757) ve Johann Christian Bach (1735-1782) dahil olmak üzere birçok birinci sınıf besteci üretmeye devam etmiştir. Ancak, Franz Joseph Haydn'ın (1732-1809) ortaya çıkmasıyla Avusturya, Avrupa müzikal egemenliğini kazanmıştır. Wolfgang Amadeus Mozart'ın (1756-1791) lirik ve cilalı besteleri dünya çapında ün kazanırken, Ludwig van Beethoven'ın (1770-1827) devrim niteliğindeki şaheserleri onun tarihteki en büyük besteci olarak genel olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Bugün Birinci Viyana Okulu olarak bilinen F. J. Haydn, W.A. Mozart ve L. v. Beethoven'ın birleşik güçleri, Klasik Dönem boyunca zorlu ve rakipsiz olmuştur. Avrupa ve Amerika'nın müzik tarihi ilerledikçe, Kuzey Avrupa'da aynı anda ve bağımsız olarak yavaş yavaş müthiş bir müzikal güç gelişmiştir. Fakat L. v. Beethoven'ın ölümüyle birlikte, hiçbir ülke Avrupa'da müzik egemenliğine tam olarak sahip olamamıştır. Bunun yerine, 19. yy. daha çok türe dayalı bir müzikal egemenliğin başlangıcına tanık olmuştur. Örneğin, L. v. Beethoven'dan sonra neredeyse her büyük Alman bestecisi farklı türlerde eserler yazmaya çalışmıştır. Senfoni denildiğinde akla ilk gelen isimlerden: Felix Mendelssohn (1809-1847), Johannes Brahms (1833-1897), Gustav Mahler (1860-1911) ve Anton Bruckner (1824–1896) olmuştur. Brahms aynı zamanda önemli bir oda müziği bestecisi olmuştur. Almanya dışında, Çek besteci Antonín Dvořák (1841-1904) ve Rus besteci Pyotr Tchaikovsky (1840-1893) da önemli senfonik eserler yaratmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Yeni bir orkestral form olan; senfonik şiir ve programlı müzikler, Macar Franz Liszt (1811-1886) ve Çek Bedřich Smetana (1824-84) gibi, 20. yy. da da Richard Strauss (1864-1949) ile ün kazanmıştır. Bu arada opera, İtalya'da Gioachino Rossini (1792-1868), Giuseppe Verdi (1813-1901) ve Giacomo Puccini (1858-1924), Fransa'da Giacomo Meyerbeer (1791-1864), Charles Gounod (1818-1893), Georges Bizet (1838-1875) ve Jules Massenet (1842-1912); ve tabii ki Almanya'daki 19. yy. Avrupa'sında ses getiren besteciler arasında yerlerini almıştır. 19. yy. solo şarkıları ve piyano eserleri, Avusturya'da Franz Schubert (1797-1828) ve Almanya'da Robert Schumann (1810-1856) gibi önemli besteciler tarafından bestelenmiştir. Fransa'da, Frédéric Chopin'in (1810-1849) şenlikli piyano eserlerini, 20. yy. ın başlarında Fransız besteciler Gabriel Fauré (1845-924), Claude Debussy'nin (1862-1918) ve Maurice Ravel'in (1875-1937) eşit derecede çığır açan piyano eserleri ve oda müziği eserleri izlemiştir. Buna ek olarak, Hector Berlioz'un (1803-1869) programatik senfonileri ve Camille Saint Saëns'in (1835-1921) zarif piyano konçertoları, Fransa'nın opera kadar orkestra eserlerinin de yapımcısı olarak kurulmasına yardımcı olmuştur. Romantik Çağ'ın sonraki yarısında milliyetçiliğin yükselişi görülmüş, bu da şimdiye kadar sessiz kalan birçok ulusun büyük ün sahibi besteciler yetiştirmesine neden olmuştur. Örneğin Doğu Avrupa'da, B. Smetana'nın senfonik şiirlerinin çoğu, Bohemya kırsalının otantik halk melodileriyle tamamlanmıştır. Alexander Borodin (1833-1887) ve Modest Mussorgsky (1839-1881) gibi Rus besteciler de Rus olarak hemen tanınan eserler üretmek için anavatanlarının milliyetçi hikayelerine ve müzikal materyallerine yönelmişlerdir. Milliyetçilik akımı bestecilerinden; her ikisi de yerel dans ritimlerini ve halk melodilerini eserlerine dahil eden Isaac Albéniz (1860-1909) ve Enrique Granados'un (1867-1916) eserleri aracılığıyla 19. yy. İspanya'sında eşit derecede önemli bir rol oynamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Charles Ives (1874-1954) ve Aaron Copland (1900-1990) da bu tür milliyetçi malzemeleri kullanmışlardır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

20. yy. boyunca Avrupalı ve Amerikalı bestecilerin sayısı arttıkça, müzikal stil ve tekniklerin sayısı da artmıştır. Alman Arnold Schoenberg (1874-1951) tarafından yüzyılın başında ortaya çıkan atonal diziler[5] ve on iki tonlu teknikler[6] kısa sürede yaygınlaşmış ve birçok besteci tarafından popüler amaçlardan çok entelektüel amaçlarla ele alınmıştır. Macar besteci Béla Bartók (1881-1945), Rus besteci Igor Stravinsky (1882-1971) ve Alman besteci Paul Hindemith (1895-1963) gibi diğer birçok besteci, kendilerini ifade etmek için kariyerleri boyunca çeşitli stil ve teknikle ilgilenmiştir.

Şekil 4. Fransız Altılıları – soldan sağa: Germaiene Tailleferre, Francis Poulenc, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Louis Durey, Georges Auric (Conde Nast Store)[7]

[5] 20. yy. ın başlarından günümüze kadar yazılan, tek bir merkezi üçlüye odaklanan, bir armoni hiyerarşisinin kullanılmadığı ve kromatik skalanın notalarının birbirinden bağımsız olarak işlev gördüğü kompozisyonlardır. (Kennedy, M. "*Atonal". The Oxford Dictionary of Music,* Oxford & New York: Oxford University, 1994.)

[6] Bir eksen sesinin (karar sesi) vurgulanmış olduğu tonal sistemden farklı olarak besteci, kromatik dizideki on iki sesi herhangi bir sıra ile düzenler ve buna çeşitli ritimler uygulayarak melodi haline getirir. (Özçelik, S. *"On İki Ton Besteleme Tekniği",* 2001.)

[7]Sarıcan S. *Fransız Altılıları*, 2004. Eskişehir. (E.T.15.01.2023)

Fransız Les Six üyeleri arasından Arthur Honegger (1892-1955), Darius Milhaud (1892-1974) ve Francis Poulenc (1899-1963) öne çıkmıştır. Fransız sanatçılannın oluşturduğu Les Six (Fransız Altılıları) grubu üyeleri şu bestecilerden oluşmuştur: D. Milhaud, F. Poulenc, Georges Auric (1899-1983), Louis Durey (1888-1979), Germaine Tailleferre (1892-1983) ve A. Honegger.

1920'li yıllar, Fransız müziğinde yeni bir çığır açan, genç, ve modern insanlardan oluşan Altılar'ın - Les Six dönemiydi. C. Debussy 'in ölümünden sonra Fransa'nın müzik hayatı, sanat kesimindeki çalışmalan ve başanlan, gruplaşmalann ve birleşmelerin ışığında değerlendiren dar ve yüzeysel görüşlüler için bir dürtü meydana getirmiştir. C. Debussy'nin ölümünün ardından, Les Six o dönem Fransa'da yeni bir akımın öncüsü olmuştur. Bu grubun ortak özelliği, yaptıkları müzikle Sürrealizm akımını temsil etmek olmuştur. Grubun içinde en dikkat çekici isimlerden olan şair Jean Cocteau, şöyle demiştir: *"Bir parçayı bestelemeden önce, birkaç kez Erik Satie (1866-1925) ile detaylı olarak tartışırdık."* Altılıların manifestosunda, bir grup olarak kendilerinin çok farklı olduklarını ve hiçbir zaman ünlü besteci "J.S. Bach" gibi olmadıklarını, Rus müziğini ve C. Debussy'nin müziğini benimsemediklerini açıklamışlardır. Onlara göre genel olarak müzik, eski üstatların yaşayan formülleriyle eski bir tarzda kalmıştır. Diğer müzik türleriyle yapılması için yeni bir formüle ihtiyaç oluşmuştur (Sarıcan, S. *Fransız Altılıları*. Eskişehir, 2004.).

İngiliz besteciler içinde Edward Elgar (1857-1934), Ralph Vaughan Williams (1872-1958), Gustav Holst (1874-1934), Percy Aldridge Grainger (1882-1961) ve Benjamin Britten (1913-1976) öne çıkan besteciler arasında olmuştur. Avrupa ve Amerika'nın müzik tarihi ilerledikçe, soğuk Kuzey coğrafyasında da aynı anda ve Avrupa'dan daha bağımsız olarak gelişen müthiş bir müzikal güç ortaya çıkmıştır.

Avrupa ülkelerinin geri kalanı sürekli olarak müzik hakimiyeti için mücadele ederken, İskandinav ülkesi Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İzlanda'nın müziğinin geniş çapta yayılmaya başlaması, son iki yüzyılı kapsayan bir gelişim

süreci olmuştur. 19. yy. dan önce, İskandinav ülkelerinde üretilen müziğin çoğu ya önemsiz kabul edilmiştir ya da Almanya ve İngiltere dahil olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinden göç eden ve yerli olmayan besteciler tarafından yazılmıştır. İskandinav ülkeleri 18. yy. ın sonlarında ve 19. yy. ın başlarında hem sosyal hem de teknolojik olarak güçlenmeye başladıkça, kültürel olarak da büyümüştür. Yazarlar, sanatçılar ve müzisyenler, gelecek için sanat eserleri yaratmak amacıyla genellikle geçmişin tarihlerine ve geleneklerine bakarak, kendilerine özgü, benzersiz sanatsal seslerini geliştirmeye başlamıştır. Müzik, dil engellerini aşma yeteneği ve birçok kültürel ön yargıdan özgür olmasıyla bu seslerin en güçlüsü olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Çok geçmeden, Kuzeyli bestecilerin eserleri Avrupa'daki, Amerika'daki ve Atlantik'teki konser salonlarında duyulmaya başlanmıştır. Kuzeyli ulusların müzikal gelişimi, sıkıştırılmış bir zaman periyodunda da olsa, Kıta Avrupası'nda son bin yılda meydana gelen müzikal gelişmelerle paralellik göstermiştir. Beş İskandinav ulusunun her biri kesinlikle kendi benzersiz müzikal sesine sahip olsa da coğrafya, siyasi – dini durumlar ve ortak tarih dahil olmak üzere çeşitli faktörler, her ülkenin müzikal gelişimini engellemek için olduğu kadar ilerletmek için de çok şey yapmıştır. 20. yy. ın başlarına kadar Danimarka, şüphesiz bulunduğu coğrafyası nedeniyle beş İskandinav ülkesinin en zengin, en geniş ve en ayrıntılı müzik tarihine sahip olmuştur. Jutland Yarımadası'nın çoğunluğu olmak üzere çeşitli büyüklükteki adalardan oluşan Danimarka'nın, kıta Avrupası'na yakınlığı, müzisyenlerinin 16. yy. ın başlarından itibaren Avrupalı komşularıyla çalışmalarına ve öğrenmelerine fırsat tanımıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

20. yy. ın sonuna gelirken, Kuzey Avrupa sanat müziğinin hızlı ve büyük gelişimi solmamıştır. Aksine; Avrupa ve Amerika'nın politik, ekonomik ve sosyal tutarlılığı İskandinav sanat müziğinin üretimine ve bilinirliğine katkı dahi sağlamıştır. Yüzyılın son birkaç on yılında gerçekleşen muazzam teknolojik gelişmeler de bu

değişime ve üretime katkı sağlamıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Önceki sayfalarda adı geçen müzisyen – besteci ve elektro akustik müzikle uğraşan birçok besteciden bir yana, bu süre zarfında Nordik müzik etkinliğinin büyük kısmı, yirmi yıl boyunca doğan çok sayıda Danimarkalı, İsveçli, Norveçli, Finli ve İzlandalı besteciye atfedilmiştir. Bu besteciler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, yaklaşık olarak 1880 ile 1940 yılları arasında doğan İskandinav bestecilerinki kadar geniş ve çeşitli bir grup olmuştur. Ayrıca Faroe Adaları bu süre zarfında ilk önemli sanat müziği bestecisinin doğuşuna da tanık olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

3.4.1. Faroe Adaları'nda Geleneksel Müzik

Müzik, Faroe yaşamında ve kültüründe her zaman önemli bir rol oynamıştır. Gelişim şekli, diğer İskandinav ülkelerinin ve hatta Batı Avrupa'nın müzikal gelişiminden de çok farklıdır. Orta Çağ'da Faroe Adaları'na dans baladları ve kilise şarkıları ("Kingosálmar") tanıtılmıştır. Bu iki müzikal formun her biri, belirli bir şekilde gelişmiştir. Geleneksel müziğin üçüncü önemli biçimi olan "Skjaldur", esas olarak yetişkinler tarafından çocuklar için seslendirilen şarkılardan oluşmuştur (Frémeaux & Associés ve Tutl, 2012.)[8].

Bu "Skjaldur" ların kökenleri, daha az Avrupa etkisine maruz kalmış şarkılardır ve dünya genelinde de bulunan etnik bir müzik biçimidir. Ancak Skjaldurların Faroe dans baladları ve Kingosálmar ile ortak noktası, eşlik eden bir enstrüman olmadan söylenmeleri gerçeği olmuştur. Müzik aletleri Faroe Adaları'na geç gelmiştir. Arp, davul ve "langaspæl" gibi enstrümanlardan yine de baladlarda

[8] https://www.fremeaux.com/en/2527-faroe-island-music-3561302503622-fa5036.html#livret(E.T. 26.04.2023)

bahsedilmiş, ancak bunların Faroe Adaları'nda kullanıldığına dair hiçbir kanıt bulunamamıştır (Frémeaux & Associés ve Tutl, 2012.).

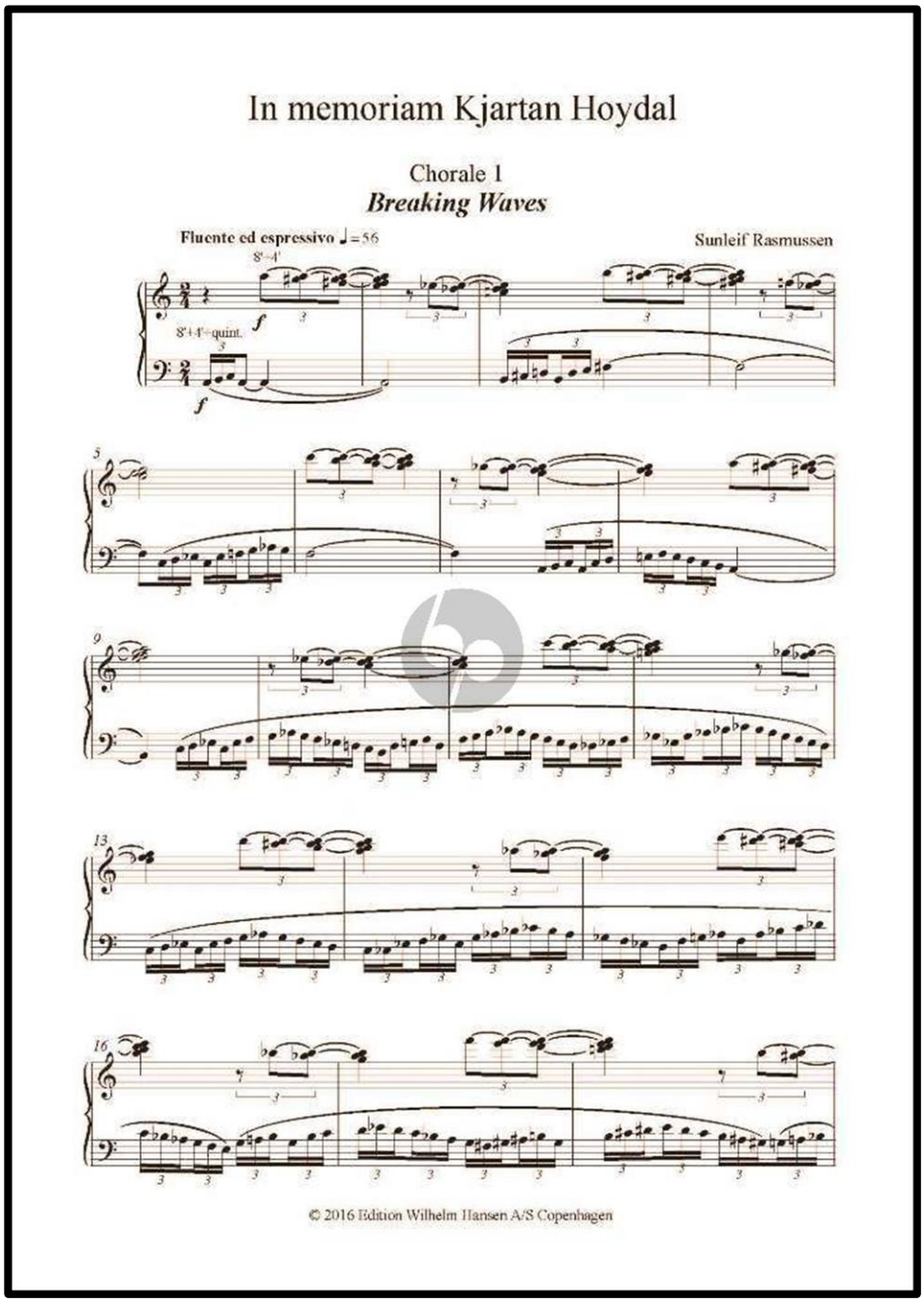
Orta Çağ boyunca Faroe Adaları'nın kültürü, müziği ve tarihi dış dünyadan ve kıtanın gelişmelerinden etkilenmiş görünmektedir. Ancak 1709'da Faroe Adaları'nda bir ticaret merkezi kurulmuştur. Bu, 1856'ya kadar süren fiziksel bir izolasyona yol açmış, yüz yıldan fazla bir süredir dış kültürel etkilerin olmaması, ticari tekelin ortaya çıkmasından önce var olan kültür ve müziğin derinleşmesiyle daha belirgin bir ilgi yaratmıştır.

Geleneksel Faroe müziği, elbette Faroe Adaları'ndan ve yurtdışından da diğer müzik türlerinden birçok müzisyene ve besteciye ilham kaynağı olmuştur. Geleneksel Faroe ritimleri ve melodileri Henrik Rung (1807-1871), C. Nielsen ve Avustralyalı Percy Grainger (1882-1961) gibi Danimarkalı bestecilerin eserlerinde bulunabilir. Jógvan Waagstein (1879-1949), William Heinesen (1900-1991), Kristian Blak (1947-), Pauli í Sandagerð ı (1955-) Sunleif Rasmussen (1961-), Atli Petersen (1963-) gibi Faroe bestecileri bu etnik malzemeyi birçok eserde büyük ustalıkla kullanmışlardır. Besteci / piyanist K. Blak gibi bir müzisyenin çalışmalarında Faroe halk şarkılarına dayalı enstrümantal doğaçlama müzik de önemli bir rol oynamaktadır.

Çağdaş sanatsal ifade biçimiyle Faroe kompozisyonları, en eski eserleri 19. yüzyılın sonlarından daha eskiye dayanmayan oldukça yeni bir olgu olmuştur. Genellikle strofik şarkıların formunda yazılan bu eserler, 1940'lı yılların sonlarında zirveye ulaşan ve Faroe yazı dilinin de kurulduğu dönemde yükselen milliyetçi hareketten esinlenmiştir. Bilinen ilk enstrümantal kompozisyon, 1932'de Jógvan Waagstein (1879-1949) tarafından bestelenen org için kısa bir parçası olmuştur (Faroe Besteciler Derneği)[9].

[9] https://composers.fo/about/ (E.T.26.04.2023)

Besteci S. Rasmussen 2016 yılında “For 3 Organ Chorales In Memoriam Kjartan Hoydal” adlı kompozisyonunu Jógvan Waagstein’in melodilerinden ilham alarak bestelemiştir.

Şekil 5. In Memoriam kjartan Haydal

Enstrümantal kompozisyonunun öncüsü ve uluslararası üne sahip besteci William Heinesen (1900-1991), 1950'lerde sırasıyla solo viyola ve piyano için bir kantat ve iki parça yazmıştır. Bu parçalar Faroe bestecilerinin sonraki nesilleri için ilham kaynağı olmuştur. W. Heinesen'in bestelerinin ardından, 1970'lerde P. Sandagerði tarafından ağırlıklı olarak solo piyano için parçaları yazılmıştır.

1984'te Faroeli besteciler oda orkestraları için müzik yazma atölyesine davet edilmiştir. Atölye, o zamanlar Tórshavn'da (Faroe Adaları'nın başkenti) yeni açılan İskandinav Evi'nde bir dizi konsere ev sahipliği yapan ve bir dizi konser veren Vestjysk Kammerensemble (Danimarka'daki Batı Jutland Oda Topluluğu) tarafından düzenlenmiştir. Bu girişim coşkuyla karşılanmıştır ve daha sonra bir grup besteci ve müzisyen 20.yy. müziği ile bir dizi konser düzenlemiştir. Burda icra edilen parçaların birçoğu, atölyeye katılan Faroeli besteciler tarafından yazılmıştır. Bu atölyede P. í Sandagerði (d. 1955), S. Rasmussen ve Kristian Blak (1947-) yer almıştır. Faroe kompozisyonunun ilk büyük sunumu, 1991'de Orkney Adaları'ndaki St. Magnus Festivali'nde yapıldı ve burada genç Faroe müzisyenleri Kári Bæk (1950-), Atli Petersen (1963-), S. Rasmussen, K. Blak ve P. í Sandagerði'nin eserlerini seslendirmiştir. Bu festival ilerleyen yıllarda da devam ederek uluslararası sanatçılar ve besteciler için bir buluşma noktası olmuştur. Andras Olsen (1978-) ve Tróndur Bogason (1976-) Danimarka Kraliyet Konservatuvarı'nda kompozisyon eğitimi almış iki Faroeli besteci olmuştur. (Faroe Besteciler Derneği)

Öte yandan, İsveç, Norveç ve Finlandiya haricinde; bir ada ülkesi olan İzlanda, müzikal olarak gelişme hızında İskandinav komşularından çok daha yavaştır. Kıta Avrupası ile karasal bir bağlantılarının olmaması, Kuzey ve Baltık Denizlerinin yanı sıra İzlanda örneğinde Atlantik Okyanusu tarafından coğrafi izolasyonları, bu ülkeyi Avrupa'nın müzikal faaliyetinin büyük bölümünden uzun bir süreye kadar ayırmıştır. Sonuç olarak, Danimarka'nın müzikalitesi birkaç yüzyıl boyunca daha hızlı ve daha güçlü bir şekilde büyümüş ve Mogens Pedersøn (1585-1623) ve Friedrich Ludwig Aemilius Kunzen (1761-1817) gibi önde gelen bestecilerin üretimiyle sonuçlanmıştır. Orta Çağ ve Rönesans'ın büyük bölümü için İskandinav topraklarında Barok ve

Klasik Dönemlerde müzikal hakimiyet kazanılmıştır. Ancak bu durum, Danimarka'nın müzikal gelişiminin 19. yy. dan önce zorluklarla karşılaşmadığı anlamına gelmemiştir. İsveç sarayının 17. ve 18. yy. boyunca artan gücü, İsveç'in müzikal önem açısından zaman zaman Danimarka'ya paralel olmasına rağmen hiçbir zaman onu geçememesiyle sonuçlanmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

19. yy. başlarından sonra diğer İskandinav ülkeleri, Norveç'te Martin Adreas Udbye (1820-1889), İsveç'te Franz Berwald (1796-1868) gibi dikkate değer besteciler aracılığıyla kaliteli sanat müziği yaratmada Danimarka'nın müzik gücünü geçme şansına sahip olmuştur. Finlandiya'da aynı etkiyi Bernhard Henrik Crusell (1775-1838) ve İzlanda'da da Sveinbjörn Sveinbjörnsson (1847-1927) yakalamıştır. Bununla birlikte, İskandinav müziğinin dünya çapındaki itibarı, birbiriyle bağlantısı olmayan sadece üç kişiye bağlıdır: Norveç'te E. Grieg, Danimarka'da C. Nielsen ve Finlandiya'da J. Sibelius. Bununla birlikte, Avusturya'da yaşayıp, çalışmış olan bestecilerin yalnızca F. J. Haydn, W. A. Mozart ve L. v. Beethoven ile sınırlı kalmadığı gibi, E. Grieg, J. Sibelius ve C. Nielsen'nın da bugüne kadar bu alanda başarılı olan tek yetenekli besteciler olmadığını anlamak son derece önemli olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Bu besteciler İskandinav ülkelerinde çalışmışlardır. Yetenekli bestecilerin çoğu ve bu bestecilerin eserleri, anavatanlarının dışında neredeyse bilinmemiş bir durumda olmuştur. Buna rağmen E. Grieg, C. Nielsen ve J. Sibelius'un popülaritesi ve önemi artmaya devam etmiştir. Bu üç kişinin eserleri 20. yy. da o kadar tanıdık hale gelmiştir ki, sık sık kayıt altına alınmış, düzenli olarak konser programlarında yer almıştır. Filmlerde ve televizyon programlarında kullanılmıştır. İronik olarak, her biri besteci (E. Grieg, J. Sibelius, C. Nielsen) belirli müzik türlerinde uzmanlaştığı için bu müzik oligarşisini sürdürmelerine izin veren benzerliklerinden ziyade, bu üç bestecinin farklılıkları olmuştur. Birkaç eser dışında, genel olarak bu bestecilerin her

birinin, sanatın icra edildiği alanlarda başarılı olduğu görülmüştür (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Örneğin; E. Grieg, C. Nielsen veya J. Sibelius'tan daha küçük formda eserler; oda müziği veya piyano parçaları gibi daha samimi türlerin bestelenmesinde çok daha yetenekli bir besteci olmuştur. C. Nielsen ve J. Sibelius ise; senfoniler ve konçertolar gibi orkestra müziği üreten besteciler olmuşlardır. Solo vokal müzik alanında E. Grieg, öncelikle çoğunluğu piyano için bestelenmiş, yaklaşık olarak 170 solo eseriyle öne çıkan bir besteci olmuştur. Yine de C. Nielsen ve J. Sibelius'un koro çalışmaları Norveçli meslektaşından daha dikkate değer olmuştur. Ancak C. Nielsen, opera alanındaki üç bestecinin açık ara en büyük bestecisi olarak kabul görmüştür (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Bu bestecilerin herhangi bir türdeki başarıları veya başarısızlıklarından bağımsız olarak, onların kompozisyon çıktıları, çoğu İskandinav bestecisi tarafından kullanılan temel müzik türlerini ve formlarını göstermiştir: (çoğunlukla güneydeki Avrupalı komşularınınkine paralel olan türler ve formlar) Senfoniler, konçertolar ve yaylı çalgılar dörtlüleri. Birkaç büyük İskandinav bestecinin durumunda oda müziğinin önemi, orkestra müziğine göre daha fazla olmuştur. Kuzey ülkelerinde özellikle yüceltilmiş bir oda müziği formu; flüt, klarnet, obua, korno ve fagot için bir tür olan rüzgar beşlisidir. Form kesinlikle Kuzey Avrupa'ya özgü olmasa da bir dizi İskandinav besteci C. Nielsen'in oldukça başarılı örneğinin bestelenmesinden bu yana bu tür en az bir oda eseri kaleme almıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Piyano müziği ise; Kuzey Avrupa'nın müzik geçmişinde de yerini almıştır ve çoğu büyük İskandinav bestecisi piyano sonatları ve programlı müzikler üretmiştir. Vokal müzik söz konusu olduğunda solo şarkılar ve koro çalışmaları da oldukça önemli olmuştur. Dramatik müzik alanında hem bale hem de rastlantısal müzik, birkaç yüzyıl boyunca önemli müzik türleri olmuştur. Özellikle ikincisi, her ulusta ulusal tiyatronun popülaritesini ve büyümesini ilerletmede önemli bir rol oynamıştır. Öte yandan, Kuzey

Avrupa tarafından uluslararası alanda en az temsil edilen dramatik müzik türü opera olmuştur. Konusu veya Almanca, İtalyanca veya Fransızca'dan benzersiz şekilde yazıldığı beş farklı dilin varlığının sunduğu farklılıklar sebebiyle İskandinav operaları, uluslararası repertuvarda sağlam bir yer edinememiştir. Bununla birlikte, her İskandinav ülkesinde opera, bestecilerin hem dillerinde hem de tarihlerinde milliyetçi gururlarını ifade ettikleri önemli bir araç olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

Diğer Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da olduğu gibi 20. yy. da Nordik bestecilerin çeşitli stil ve formları benimsediği görülmüştür. Neo Klasisizm ve Neo Romantizm gibi daha kurallı üsluplar ve senfoniler, senfonik şiirler ve oda eserleri gibi daha geleneksel biçimler egemen olmaya devam ederken, Kuzeyli bestecilerin 21.yy. kompozisyon çıktıları, birçoğu Avrupa ve Amerika'daki büyük avangart besteciler tarafından belirlenen örnekleri takip etmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

İkinci Viyana Okulu'nun dizisel teknikleri, daha sonra ve diğer Avrupa ülkelerinde olduğu kadar olmasa da beş İskandinav ülkesinde de uygulayıcılar bulmuştur. Elektoakustik müzik bestecileri de son birkaç on yılda Kuzey Avrupa'da büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Ayrıca, son yıllarda birkaç başarılı Kuzeyli besteci, cazdan klasik müziğe geçişi, ilkinin birçok özelliğini ikincide muhafaza ederek ve dahil ederek gerçekleştirilmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

4.1. Dönemlerine Göre İskandinav Müziği Gelişimi: Nordik Orta Çağ Müziği

Dini ve Bağımsız Sanat Müziği; her ikisi de Rönesans'tan önce Kuzey Avrupa'da bulunmuştur. Nordik Kilisesi müziğinin ilk aşamaları, kıta Avrupa müziğinden biraz farklı olmuştur. Nordik Enstrümantal müzik, geç Rönesans ve Erken Barok Dönemi'ne

kadar önemli bir ilerleme kaydetmemiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Hristiyanlık, Orta Çağ'ın sonlarına doğru Kuzey Avrupa'ya tanıtılmış ve birçok yeni kilisenin inşasına neden olmuştur. Bu yeni kiliselerin müzik ihtiyaçlarını karşılamak için; besteciler ve müzisyenler kendi coğrafyalarından farklı yerlere gitmişlerdir. Ayrıca genç İskandinavlar, güncel müzik uygulamalarını öğrenmek üzere Paris ve Cambrai gibi yabancı kültür merkezlerine gönderilmiştir. Çoğunlukla, İskandinav ülkelerinde üretilen kutsal parçalar, Saint Óláf (-1030) gibi yerel kişiliklerin onuruna yazılan ilahiler dışında, Almanya, Fransa ve Hollanda'da bulunanlardan ayırt edilmemiştir. Yüzyıllar boyunca sadece az sayıda kutsal İskandinav Orta Çağ sanat müziği bestesi hayatta kalmıştır. 15. yy. a kadar Norveç topraklarından oluşan Orkney Adaları'nda bestelenen bu ilahiler, bilinen en eski İskandinav iki sesli şarkısı olarak önemli bir yer edinmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Ancak Notre Dame Okulu'nun 12. yy. organumun aksine Magnus İlahisi, İskandinav halk şarkısının olası etkisini gösteren bir kullanımı içermiştir. Son olarak, Theodoricus Petri Nylandensis (1560-1617) tarafından Piae cantiones ecclesiasticae et scholasticae veterum episcoporum (1582) adıyla derlenen ve yayınlanan, nonliturjik kutsal metinlere sahip Orta Çağ monofonik şarkılarından oluşan önemli bir koleksiyon haline gelmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.1. Rönesans

En eski ve en önemli Protestan ilahilerinden biri olan Hans Thomissøn'un (1532-1573) Den danske “Psalmebog” (1569), lutheran korolarının önceden var olduğu Danimarka ve Alman mezmurlarını içermiş ve birkaç yıl boyunca Danimarka ve Norveç'teki kiliselerde kullanılmıştır. Rönesans Kuzey Avrupa'sında Reformasyon'un ortaya çıkmasıyla, İskandinav müzikal gelişimi, Kilise'nin Latince kullanımından dillere geçişe tanık olmuştur. Danimarka'nın Katoliklikten Protestanlığa geçişi sadece birkaç

yıl geçse de Latince ilahilerin tamamen Kilise'nin ayininde Lutheran korolarıyla değiştirilmesi için bir yüzyıldan fazla zaman gerekirmiştir. Latince ve Almanca ilahilerin ilk önemli İsveççe çevirisi 1526'da Olaus Petri (1493-1552) tarafından yayımlanmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Hem Christian III (1534–1559) hem de Frederick II (1559-1588) altında Danimarka müziği gelişmiştir. Çoğunlukla erkeklerden oluşan koro okulları oldukça yaygın hale gelmiştir. Rüzgar toplulukları, özellikle pirinç enstrümanlar, ziyafetler ve alaylar sırasında kraliyet sarayında rutin olarak kullanılmış, kasaba müzisyenleri, Danimarka'daki şehirlerde ve kasabalarda istihdam edilmiştir. En önemli ve popüler olan müzik; Kıta müzisyenleri olan Adrian Petit Coclico (1499-1562), Josquin Baston (1515-1576), David Abell (-1576) ve Arnoldus de Fine (1530-1586) gibi bestecilerin kraliyet şapeli için besteledikleri müzikler olmuştur. 1550'lerin sonundan itibaren Adrian Petit Coclico (yaklaşık 1500-1563) ve Josquin Baston (yaklaşık 1520-1576) Christian III'ün sarayında Kapellmeisters (müzik direktörleri) olarak görev yapmışlardır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.2. Barok Dönem

İtalyan besteci C. Monteverdi'nin eserleri, Rönesans müziğinden Barok müziğe geçişi temsil eden eserler olmuştur. 1588-1648 yılları arasında yaşamış olan Danimarka-Norveç Kralı IV. Christian, Barok Dönemde Danimarka'da edebiyat, mimari ve müzik yaşamında ülkesine katkı sunmayı amaçlamıştır. Kendisi de yetkin bir müzisyen olan Kral IV. Christian sarayına kıtanın ve dönemin en iyi bestecileri ve icracılarını davet etmiştir. Ülkenin çocuklarının iyi bir eğitim alması için en iyi öğretmenleri getirtmiştir. Ülkeye davet edilen müzisyen sayısı o dönem az olmasına rağmen, Danimarka'da sağlıklı bir sanat müziği geleneğinin temeli atılmıştır. Ünlü İngiliz besteci ve enstrümantalist John Dowland (1563-1626), 1598-1606 yılları arasında Kral IV. Christian'ın saray lutenisti olarak görev yapmıştır. Bugün kaybedilse de saraya yaptığı en önemli müzikal katkı; prensin düğünü için hem alaylar hem de dans müziği de dahil

olmak üzere yazdığı pek çok beste olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

17. yy. ın ilk yarısında İsveç ile on yıllarca süren savaş Danimarka'nın müzikal büyümesini bir süreliğine engellese de İsveç'in müzik hayatı Danimarka yönetiminden kurtarılmasının ardından nihayet zenginleşmeye başlamıştır. Danimarka yönetimi sırasında, İsveç'in müzik zevkleri ve uygulamaları, halk geleneklerinin yanı sıra çoğunlukla Danimarkalı olmuştur. Ancak 18. yy. da "Özgürlük Çağı" (1719-1772) adı verilen dönemde İsveç, bugüne kadarki en büyük İskandinav bestecisi Johan Helmich Roman'ı (1694-1758) tanımıştır. Kendisi de bir amatör olmasına rağmen, bireysel müzisyenler ve topluluklar da dahil olmak üzere iki ülke arasındaki müzikal alışverişi büyük ölçüde teşvik etmiştir. Uppsala Üniversitesi ve rektörü Olof Rudbeck'in (1630-1702) müzikal faaliyetleriyle İsveç'in kültürel yaşamı daha da artmıştır.

O. Rudbeck, Uppsala Katedrali için bir org icracısı olmasının yanı sıra, üniversitede öğrenci koroları ve bir orkestra yönetmiştir. Andreas Düben (1597-1662), 16. yy. ve 17. yy. sonlarında İsveç'te aktif olan en önemli kıta bestecisi olmuştur. Alman olarak doğan A. Düben, 1620'de İsveç mahkemesinde orgcu olmadan önce Sweelinck ile çalışmış ve sonunda 1640'ta mahkeme şefliğine terfi etmiştir. Ayrıca iki Stockholm kilisesinde orgcu olarak görev yapmıştır. Hayatta kalan besteleri arasında enstrümantal danslar, org çalışmaları ve pugna triumphalis ve Miserere adlı iki askeri koro eseri bulunmaktadır. Bu dönemde yaşamış olan ve Norveç Müziği gelişimi için önemli katkıları olan iki besteci: Caspar Ecchienus (16. yy. sonları-bilinmiyor) ve Johann Nesenus (-1604), bilinen en eski Norveçli polifonik bestecilerden ikisi olmuştur. Her ikisi de kariyerlerinin çoğunu yurtdışında geçirmelerine ve müziklerinin çok azı hayatta kalmasına rağmen üretimlerini sürdürmüşlerdir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

İskandinav Müziğinin müzikteki ilk örneklerine ek olarak; Almanya ve coğrafi konumlarına en yakın ülkelerden de topladıkları müzikal malzeme ile vermeye başlamışlardır. Dini özelliklerde bu müziklerin başında önemli bir rol oynamıştır. Almanya ve çevre ülkedeki "dönemin müzikal gelişimi içerisinde" gelişime ayak uydurmuş, uzun yıllar boyunca komşu ülkelerinde yaşayan bestecileri ilham kaynağı olarak görmüşlerdir. Alman asıllı Georg von Bertuch (1688-1743), Danimarka ordusunda subay olarak görev yapmasına ek olarak, J. S. Bach ve Johann Mattheson (1681-1764) gibi ustalarla ilişkili olarak hayatı boyunca tanınmış bir müzisyen olmuştur. Von Bertuch'un (1747-1822) bilinen besteleri arasında birkaç kutsal kantat ve muhtemelen J. S. Bach'ın Das Wohltemperierte Klavier'i üzerine modellenmiş yirmi üç sonat koleksiyonu (1738) bulunmaktadır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

19. yy. dan önceki en ilginç Norveçli bestecilerden biri Johann Daniel Berlin'dir (1714-87). Almanya'da doğmasına rağmen, Berlin hayatının otuz yılını Trondheim'ın kasaba müzisyeni ve hatta daha uzun bir süre şehrin Nidaros katedralinin orgcusu olarak geçirmiştir. Norveç Kraliyet Bilim Topluluğu'nun kurucu üyesi ve Trondhjemske Musikalske Selskab (Trondheim Müzik Topluluğu) dahil olmak üzere çok sayıda faaliyeti, meteoroloji, astronomi, fizik, kartografi, mimarlık, inşaat mühendisliği, performans, kompozisyon, müzik teorisi, enstrüman yapımı ve müzik puanlarının toplanmasına ilgi duyan son derece çok yönlü bir figür olmuştur. Ayrıca, 1744'te Berlin-Danca-Norveççe dilinde en eski müzik ders kitabını yayınlanmıştır. Klasik Çağ'da yaşamasına, hatta üç erken senfoni bestelemesine rağmen, Berlin'in kompozisyon tarzı oldukça muhafazakardır ve kökleri son Barok Alman geleneğine dayanmıştır. Onun geçerliliğini yitirmeyen besteleri; senfoniler, bir keman konçertosu, harpsichord konçertosu ve çeşitli klavye çalışmaları içermektedir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.2.1. Johan Helmich Roman

Barok Çağı'nın son yıllarında Kuzey Avrupa'nın ilk büyük bestecilerinden biri İsveçli müzisyen J. H. Roman olmuştur. Roman sadece Kuzey Avrupa'dan gelen ilk uluslararası tanınan besteci değil, aynı zamanda ülkesi için bir müzik mirası yaratmakla ilgilenen ilk İskandinav besteci olmuştur – stilden ziyade dile dayalı olsa da. Daha da önemlisi, J. H. Roman'ın kutsal koro eserlerine ek olarak laik enstrümantal eserler yazan ilk büyük İskandinav besteci olması olmasıdır. J. H. Roman, yaşam süresi ve müzik kompozisyonu tarzıyla ilgili olarak hem J. S. Bach hem de G. F. Handel'in tam çağdaş bestecisi olmuştur. J. S. Bach ve G. F. Handel çağın ruhunu özetlerken, J. H. Roman sadece süs ve yoğun dokulu Barok stilinde ustalaşmakla kalmamış, aynı zamanda J. S. Bach'ın oğullarının hafif ve zarif klasik öncesi tarzında başarıyla bestelenmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Biyografi yazarı Ingmar Bengtsson'a (1920-1989) göre; ondan önce İsveç'in gerçek önemi olan yerli bir bestecisi olmamıştır. Başarıları, daha sonra kendisine uygulanan 'İsveç müziğinin babası' unvanını haklı çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda onu ülkenin müzik tarihinin önde gelen isimlerinden biri olarak işaret etmiştir. J. H. Roman, Kral Charles XII'nin (1682-1718) emriyle, 1715-1721 yıllarını İngiltere'de birkaç önemli müzikal figürle çalışarak ve Londra'nın müzik kültürünü özümseyerek geçirmiştir. Bu yıllar arasında G. F. Handel ile görüştüğü de iddia edilmiştir. J. H. Roman, Londralı bestecinin müziğinden o kadar etkilenmiş ki, G. F. Handel'in vokal çalışmalarının birçoğunu İsveç performansı için kendi diline çevirmiştir. Bir dizi Handeliyan özelliğini kendi müzik tarzıyla benimsemiştir. Kendi sözleriyle J. H. Roman; yerel dili kullanmaktaki amacının "ruhsal müzikte şimdiki dilin yeterince hakimiyet olmaması ile gelecekte yabancı dillerin daha fazla kullanılmasının önüne geçmeye çalışmak, olduğunu belirtmiştir. J. H. Roman'ın oda müziği bestecisi olarak yeteneği, en önemlisi flüt sonatları ve solo keman eserleri olmak üzere çok sayıda bestede sergilenmiştir. On iki çekici Sonate a flauto traverso, violone, e cembalo (1727), J. H. Roman'ın hayatı boyunca yayınladığı tek eser olmuştur. Norveç ve Finlandiya, 18. yy .ın ikinci yarısı birkaç önemli besteciye tanıklık etmiştir- ancak her iki ülke de 19.

yy. başlarında Danimarka'nın bestecilerine eşit besteciler üretmek için bir yüzyıldan fazla beklemek zorunda kalmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.3. Klasik Dönem

18. yy. dini bir inanç yerine kamusal eğitim, bilimsel deneyler ve insan aklı yoluyla insanlığın daha iyi olmasını isteyen sosyal, politik ve bilimsel ilerleme zamanı olmuştur. "Aydınlanma" veya "Akıl Çağı" olarak bilinen bu dönem; insanlığın kendi değerinin, bilgeliğinin ve yeteneğinin yüceltilmesi düşüncesiyle, John Locke (1632-1704) ve Isaac Newton'un (1642-1726/27) bilimsel deneyleri, Voltaire (1694-1778) ve Jean Jacques Rousseau'un (1712-1778) yazıları, Amerikan ve Fransız Devrimleri ile kıta Avrupa'sında ve yurtdışında sergilenmiştir. 1786'da İsveç Akademisi kurulmuş, İsveç sanat ve bilimlerinde büyük bir ilerleme olmuştur. Aydınlanma hem kıtasal hem de Kuzey Avrupa'daki müzikte büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Barok Çağın sonu ile Klasik Çağ'ın başlangıcı arasındaki tanımlama aslında oldukça keyfi olsa da J. S. Bach'ın 1750'de ölümü genellikle müzik tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Stilistik olarak, Klasik Çağ'a geçiş, J. S. Bach ve G. F. Handel gibi bestecilerin yoğun, çok sesli ve son derece süslü müzik dilinden F. J. Haydn ve W. A. Mozart gibi bestecilerin daha hafif, daha zarif müzik diline geçişi olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Müzikal Klasisizm denge ve kısıtlamaya odaklanmış ve genellikle formalizm lehine duygusallığı göz ardı etmiştir. Hem Klasik Öncesi hem de Klasik Çağ döneminde Kuzey Avrupa'da çalışan birkaç önemli besteci olmasına rağmen, 18. yy. ın sonlarındaki en önemli müzikal gelişmeler J. W. A. Stamitz, C. P. E. Bach, J. C. Bach, F. J. Haydn ve W. A. Mozart gibi besteciler aracılığıyla kıta Avrupası'nda gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, bu Kıta bestecilerinin İskandinav çağdaşları, bu tür gelişmelerin Kuzey Avrupa'ya getirilmesinde önemli rol oynamışlardır. Stilistik değişimlere ek olarak, Aydınlanma ve daha sonra Klasik Çağ'a geçiş, müzikte büyük sosyolojik değişimleri beraberinde getirmiştir. Kilise ve devlet artık müziğin ilke savunucusu olmamış,

dönemin hümanist idealleri müzik topluluklarının, halk konserlerinin ve kamu opera binalarının kurulmasıyla sonuçlanmıştır. J. H. Roman İsveç'te halka açık konserler başlatmasının ardından, orta batı döneminde Danimarka, İsveç ve Finlandiya'da hem amatör müzik yapımını hem de halk konserlerini tanıtan çeşitli müzik toplulukları kurmuştur. Kayda değer olanlar arasında Danimarkalı Musikalske Societet (-1744), Norveçli Musikselskab Harmonien (-1765) ve İsveç edebiyat topluluğu Utile Dulci (-1766) örnek gösterilebilir. Güçlü, bağımsız bir ulusal kültür arzusu, Finlandiya'da birkaç 18. yy. orkestrasının ve müzik topluluğunun kurulmasına yol açmıştır. İskandinav müzik yayıncıları ve enstrüman yapımcıları hem Danimarka'da hem de İsveç'te çalışan müzik yayıncıları ve Danimarka'da çalışan enstrüman üreticileri ile Kuzey Avrupa'nın 18. yy. da devam eden müzikal büyümesinden de yararlanmış, ayrıca, Klasik Çağ'a giden on yıllar, Danimarka ve İsveç'te kamu operasının başlangıcına tanıklık etmiştir. Norveç ve Finlandiya'da opera alanındaki gelişmeler 19. yy. da devam etmiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.3.1. Enstrümantal ve Vokal Eserler

19. yy. hem İskandinavya hem de Finlandiya'da çok sayıda enstrümantal ve büyük vokal eserinin bestesi tanık olmuştur. Saraylar, gösterişli halk tarafından operalar kadar tercih olmasa da bu tür eserler yine de saray orkestraları tarafından hem eğlence hem de özel günler için seslendirilmiştir. Tüccar sınıfının yükselen sosyal ve finansal gücü ise senfoni ve konçertoların düzenli performansı için daha verimli bir ortam sağlamıştır.

18. yy. ilerledikçe, büyük ölçüde profesyonel müzisyenlerin kolektif müzikumlarda ve müzik topluluklarında artan rolü nedeniyle, sunulan müziğin performans kalitesi ve karmaşıklığı da ilerlemiştir. Bu konserler sadece İskandinav bestecilerin eserleriyle sınırlı kalmamış; ayrıca F. J. Haydn, W. A. Mozart ve daha sonra L. v. Beethoven gibi Kıta bestecilerinin eserlerini Kuzey Avrupa'ya tanıtmak için hizmet etmişlerdir. Buna karşılık, oda ve piyano müziği, adından da anlaşılacağı gibi, halka açık arenada henüz

yaygın olarak duyulmamış, samimi bir ortam için yaratılmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

İskandinav operasının çoğu bestecisi, 19. yy. da popüler hale gelen kırsal, acapella eserlerin yanında enstrümantal ve vokal eserler de kaleme almıştır. Kuzey Avrupa'nın opera mirası, dil olarak İskandinav eserleriyle sonuçlanan izlenebilir bir gelişmeyi takip etmiştir. Enstrümantal alanda yenilikler ve gelişimler, Romantik Döneme kadar önemli bir değişiklik göstermiştir. Danimarkalı besteciler Claus Nielsen Schall (1757-1835), Georg Gerson (1790-1825) ve Friedrich Ludwig Æmilius Kunzen (1761-1817) en iyi enstrümantal ve vokal eserleri. F. L. Æ. Kunzen ve İsveçli besteciler Johann Christian Friedrich Hæffner (1759-1833), Johan Wikmanson (1753-1800) ve Joseph Martin Kraus (1756-1792), Klasik Çağın zirvesinde ve birçok durumda Romantik Çağın eşiğinde yazılmıştır. C. N. Schall, Kopenhag'ın müzik camiasında kemancı, Kraliyet Balesi bestecisi ve Danimarka operasının müzik direktörü gibi birçok önemli görevde yer almıştır.

4.1.4. Romantik Dönem

Romantik Çağın başlangıcında, Aydınlanma ideallerinin gerçeğe dönüştüğü, insanlığın kardeşliğinin bir toplanma çığlığına dönüştüğü bir çağda, Klasik Çağ müziğinde bulunan itidal, denge ve formalisttik özellikler besteciler için çekiciliğini yitirmeye başlamıştır. İlk olarak J. J. Rousseau'nun felsefesinde ve Johann Wolfgang von Goethe'nin (1749-1832) edebi eserlerinde bulunan Romantizmin duygusal ve pitoresk ifadeleri, Klasisizmin antitezi olarak hizmet etmiştir. Müzikte Romantik Dönem, L. v. Beethoven'ın tarif edilemez dehası sayesinde başlamış ve sağlamlaştırmıştır. L. v. Beethoven'ın devrimci müziği, zaman zaman çok fazla dirençle karşılaşsa da çağın Geist'i veya ruhuyla konuşarak dayanılmaz bir hal almıştır. Klasik Çağ'ın geleneklerini tamamen ortadan kaldıramazken, L. v. Beethoven onları manipüle etmiş ve kırılma noktalarına itmiş, müziği 19.yy. a ve ötesine sıkıca yönlendirmiştir.

L. v. Beethoven'dan daha önce hiçbir besteci daha anıtsal ya da müziğin gelişimi için önemli bir besteci olmamıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Edebiyatta, müzikte ve görsel sanatlarda romantizm, hayal gücünü, duyguyu, iç gözlemi ve fantastik unsurları vurgulamış, düşünce ve ifade özgürlüğü ile karakterizedir ve doğayı, sıradan insanı ve günlük yaşamı idealleştirmiştir. 19. yy. Romantik zihni hem sanatçıların hem de sanatın koruyucularının, macera, gizem ve tehlike de dahil olmak üzere, hayattaki sıradan olan her şeye özlemle hasret kalmış, genellikle Orta Çağ'dan türetilmiş ve büyülenmiştir. Özellikle yoğun olan hem iyi hem de kötünün ruhani yönleri de dahil olmak üzere, çağın doğaüstüne olan ilgisi olmuştur. Buna ek olarak, masallar, destanlar, mitler, şarkılar ve danslar şeklinde folklor da giderek daha popüler hale gelmiştir. Son olarak, 19. yy. da vatansever ve milliyetçi coşkunun büyümesi, folklor, efsanevi karakterler ve tarihsel olaylara dayanan şiirler, resimler ve müzik kompozisyonları gibi sanatsal çabalarda ve aracılığıyla sergilenmiştir.

Coğrafi olarak, İskandinav toprakları uzun zamandır başka bir dünya karakteri sunmuştur. Kalın ormanlar, karanlık sular, dar fiyortlar ve pürüzlü dağlardan oluşan geniş yolları, Kuzey'i Kuzey Kutup Dairesi'nin donmuş çorak arazisine karşı Aurora Borealis ve görünüşte sonsuz ışık ve karanlık dönemlerine maruz kalmış, kıtada bulunan hiçbir şeye benzememiştir. Kutup ayıları, ren geyiği ve hatta belki de troller ve cüceler de dahil olmak üzere Kuzey Avrupa'nın insan olmayan sakinleri de İskandinav topraklarına özgü olmuştur. Kültürel açıdan bakıldığında, Kuzey Avrupa Vikinglerden öncesine ait son derece zengin bir tarihe ve 19. yy. da iyi yazılmış Yunan ve Roma mitlerine kıyasla taze ve yeni görünen geniş bir masal ve efsane deposuna sahip olmuştur. İskandinav müziğinin yanı sıra İskandinav edebiyatı ve görsel sanatlar için, 19. yy. ın başlarında, Kıta müzisyenlerine ve etkilerine olan güvenden Kuzey Avrupa'dakilere olan güvene kademeli olarak geçiş olmuştur. Yerli müzisyenler, hatta yurtdışında öğrenim görenler bile, geçmişte üretilenlerden çok daha belirgin bir şekilde "İskandinav" olan yeni ve keşfedilmemiş müzik topraklarına giden yolu açmışlardır. Birçok Kıta müzisyeni ve bestecisi yüzyıl boyunca Kuzey Avrupa'da çalışmaya devam

etse de kendilerini anavatanlarının tuzaklarından ziyade İskandinav ülkelerinin kültürel çevresine kaptırma eğiliminde olmuşlardır. Bununla birlikte, senfoni, konçerto, yaylı çalgılar dörtlüsü ve sonat gibi Kıtasal türler Romantik Dönemin ilk birkaç on döneminde Kuzey Avrupa'nın başlıca enstrümantal besteleri olarak kalırken, opera, sanat şarkısı ve çeşitli koro eserleri başlıca vokal besteleri olarak kalmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Müziğin sıradan insanın hayatındaki artan önemi ve yetenekli bestecilerin çoğalması, Romantik Dönem boyunca kıta ve Kuzey Avrupa tarafından paylaşılan iki müzikal ilerleme olmuştur. Bu ilerlemelerin her ikisi de daha iyi genel eğitim, müzik baskısı ve yayıncılığındaki gelişmeler ve uygun fiyatlı enstrümanların üretimindeki büyümenin bir sonucu olarak ortaya çıkarılmıştır. Orta sınıf düzenli olarak halk konserlerine katılmış ve genellikle evleri için piyano ve notalar satın almışlardır. Besteciler, ev kullanımı için eğitici ve eğlenceli müziklere yönelik bu artan talebe yanıt olarak, genellikle amatörlere yönelik kompozisyonları profesyonel eserleriyle birlikte kaleme almıştır. Kuzey Avrupa'da, Kıta bestecilerinin eserleri genellikle İskandinav bestecilerin eserleriyle birlikte seslendirilmiştir. Büyük İskandinav şehirlerinin orkestraları hem boyut hem de kalite olarak büyüdükçe, L. v. Beethoven'ın senfonilerinin performansları da yakında F. J. Haydn ve W. A. Mozart'ınkilere katılmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

İskandinavya'da doğan bestecilere ek olarak, 19. yy. ın ilk yarısında Norveç'te doğan ve eserleri Norveç halk müziğinin etkisini gösteren birkaç önemli besteci olmuştur: Halfdan Kjerulf'un (1815-1868) vokal eserler ve piyano parçalarından oluşan altı eseri, Alman Romantizmi ve Norveç Milliyetçiliğinin eşit etkisini sergilemiştir.

Johan Peter Emilius Hartmann (1805-1900), 19. yy. da Danimarkalı besteciler arasında en uzun ve en başarılı kariyerlerden birine sahip olmuştur. Danimarka'da besteci, sanatçı, orkestra şefi ve öğretmen olarak aktif olarak müzik yapmıştır.

J. P. E. Hartmann bestelerinde yerli halk ve Orta Çağ geleneklerinden ve karanlık zengin ve inceliklilerden oluşan, Alman etkilerinden bağımsız benzersiz bir "İskandinav" romantiklik tarzını teşvik etmeyi başarmıştır. J. P. E. Hartmann dönemin bestecilerinden E. Grieg üzerinde de oldukça etkili olmuştur.

1809'da Rus İmparatorluğu'nun Büyük Dukalığı olduktan sonra Çar I. Alexander'ın (1777-1825) saldırısı ve işgali sonucu İsveç'ten kaybedildikten sonra, Finlandiya'nın sanatsal ve kültürel kurumları bağımsızlık yolundaki milliyetçi dürtüsünü artırmıştır. Ülkenin başkentinin Türkü'den Helsinki'ye taşınması, özellikle 1828'de Helsinki üniversitesinin kurulmasından sonra belirgin bir şekilde Fince olan edebiyat, sanat ve müziğin yaratılması için daha fazla ivme kazanmıştır. Martin Wegelius (1846-1906) klasik tarzda birkaç vokal eserinin yanı sıra birkaç orkestra eseri yazmıştır. Bununla birlikte Finlandiya'nın müzikal gelişimine en büyük katkısı, J. Sibelius, Erkki Melartin (1875-1937), Toivo Kuula (1883-1918) ve Selim Palmgren (1878-1951) de dahil olmak üzere en önemli romantik Fin bestecilere ders verdiği Helsinki Müzik Enstitüsü'nün (1882) kurucusu olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.4.1. Piyanist ve Şair: Edward Grieg

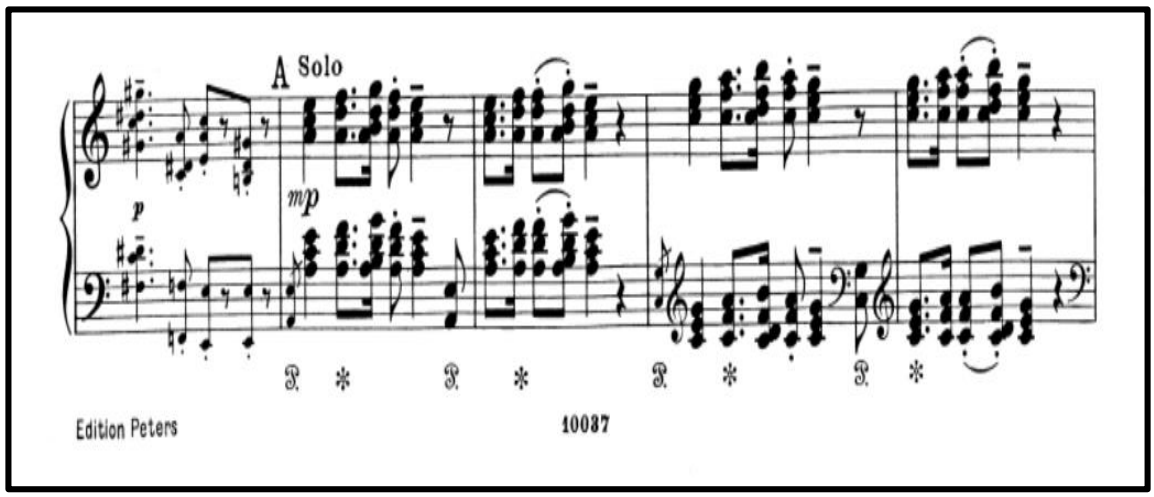
Tarihteki İskandinav bestecileri arasında en bilinen ve en sevilen bestecilerden biri olan E. Grieg, Norveç'in müzikal gelişimindeki konumun merkezi olmuştur. E. Grieg, bilinen en ünlü eserleri; Peer Gynt Süiti ve Piyano Konçertosu dışında çok az sayıda büyük ölçekli eser yazmıştır. Yaratıcılığının büyük kısmını piyano, oda müziği, solo vokal çalışmalarına ayırmıştır. E. Grieg bu üç türde samimi ve ilgi çekici kompozisyonlar üretmiştir. E. Grieg'in kompozisyon tarzı Leipzig Konservatuvarında aldığı Germen eğitimini yansıtsa da eserlerinin çoğu Ole Bull (1810-1880) ve Rikard Nordraak'ın (1842-1866) teşviki sonucu Norveç halk müziğinde ortaya çıkmıştır. E. Grieg, otantik halk ezgilerini kullanmanın yanı sıra modalite, drone basları, Hardanger keman teknikleri ve slåtter ritimleri gibi yerli halk müziği öğelerini müziğine dahil

etmiştir. Ancak Niels Wilhelm Gade'ın (1817-1890) aksine, E. Grieg'in bu malzemelere olan tutkusu hiç azaltmamış, ancak kendisi hem şehrileri ve Norveç müziğinin gelecek nesilleri üzerinde muazzam bir etki yaratacak kadar güçlenmiştir.

E. Grieg, çalışmaları hakkında şunları söylemiştir: *"Ülkemin zengin halk ezgileri hazinesinden ve Norveç ulusal ruhunun keşfedilmemiş kuyusuna kadar ulusal bir sanat yaratmaya çalıştım.* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.) E. Grieg ayrıca kariyeri boyunca uyumla oldukça ilgilenmiş ve bunu denemiştir: *"Uyum diyarı her zaman hayal dünyam olmuştur ve uyum duygum ile Norveç halk müziği arasındaki ilişki benim için her zaman bir muamma olmuştur."* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Ayrıca, paralel akor hareketi, pedal noktaları ve dokuzuncu, on birinci ve on üçüncü akorları dahil etmesiyle harmonik dili, C. Debussy ve M. Ravel gibi Fransız empresyonist besteciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bununla birlikte, kariyerinin büyük çoğunluğu için, E. Grieg'in kompozisyon tarzı Romantik dönemin tonalitesine ve işlevsel uyumuna dayanmıştır.

E. Grieg'in ünlenmesindeki en büyük örneklerden biri; piyano için yazmış olduğu op.16 La Minör Piyano Konçerto 'su olmuştur. E. Grieg'in konçertosu, virtüöz bir solo bölüm, lirik melodiler, parlak armoniler ve canlı ritimler içeren doğada son derece sağlam olmuştur. Otantik bir halk materyali içermese de eser milliyetçi lezzet ve İskandinav köklerini çağrıştıran bir mizaçla aşılanmıştır (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

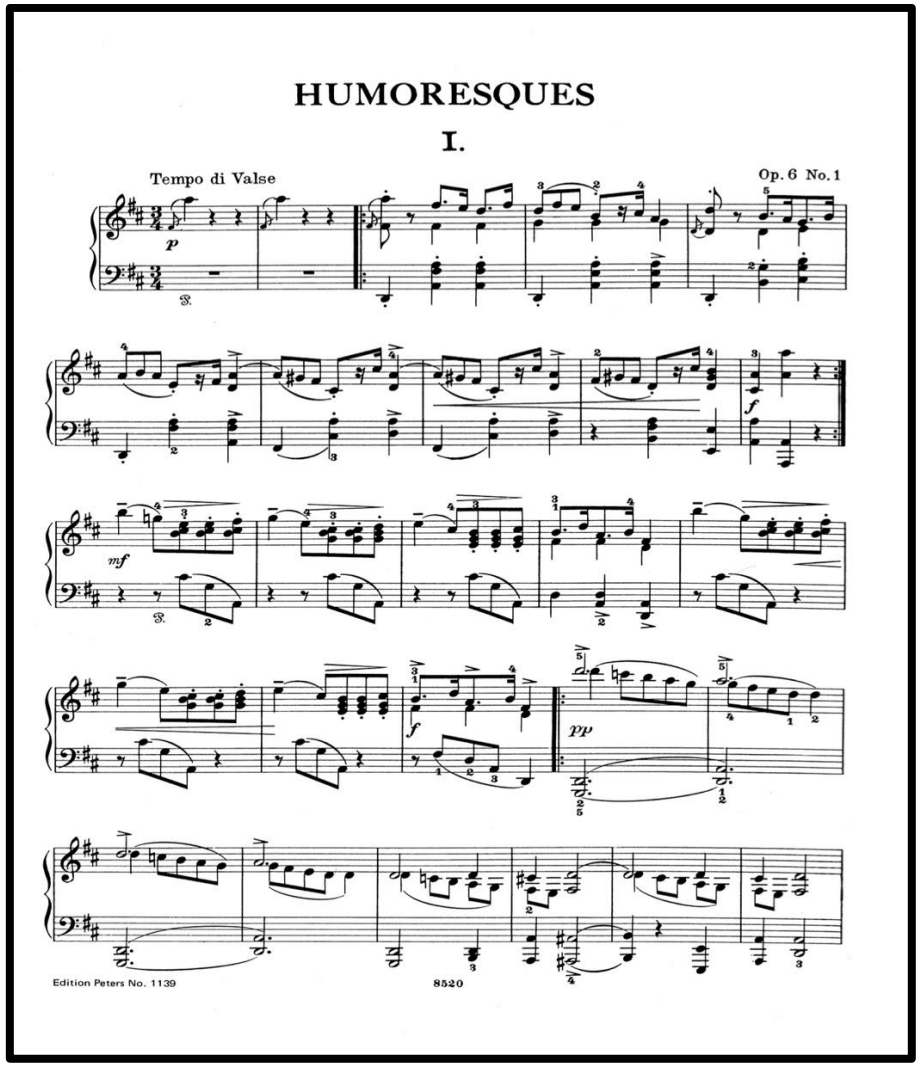

Şekil 6. Edward Grieg Piyano Konçertosu – piyanonun giriş solosu[10]

Henrik Ibsen (1828-1906), Norveç folktallerine dayanan dramatik şiiri Peer Gynt'i 1874'te tiyatroya uyarlamaya karar verdiğinde, E. Grieg zaten ülkenin yaşayan en büyük bestecisi olarak yerleşmiştir. Yerli halk müziğine derin bir ilgisi olan E. Grieg, Peer Gynt eserine gerçek bir halk materyali eklememiştir. Piyano müziği diyarı E. Grieg'i hem sanatçı hem de besteci olarak en büyük kişisel başarısını sunmuştur. O. Bull, genç adamın 1858'de E. Grieg 'in Bergen'deki evinde oynadığını duyduktan ve E. Grieg 'in ailesine Leipzig'e okumaya gönderilmesi yönündeki tavsiyesine uyarak, E. Grieg'in hayatının geri kalanında düzenli olarak halka açık performanslar sergilemesinin yolunu açmıştır. Bu vesilelerle genellikle kendi bestelerinin performanslarıyla sınırlandırmış ve hayatının sonuna doğru Avustralya doğumlu müzisyen Percy Grainger (1882-1961) da piyano çalışmaları için yeni bir rakip bulmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

[10] https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/8/83/IMSLP01137-Grieg_Concerto_mvt_1.pdf (E.T. 26.04.2023)

Humoresques, op. 6 (Humoresques; 1865), Rikard Nordraak'a (1842-1866) adanmış dört Norveç halk dansı, E. Grieg'in piyano enstrümanı için yazdığı ilk ustalık eseri olmuştur.
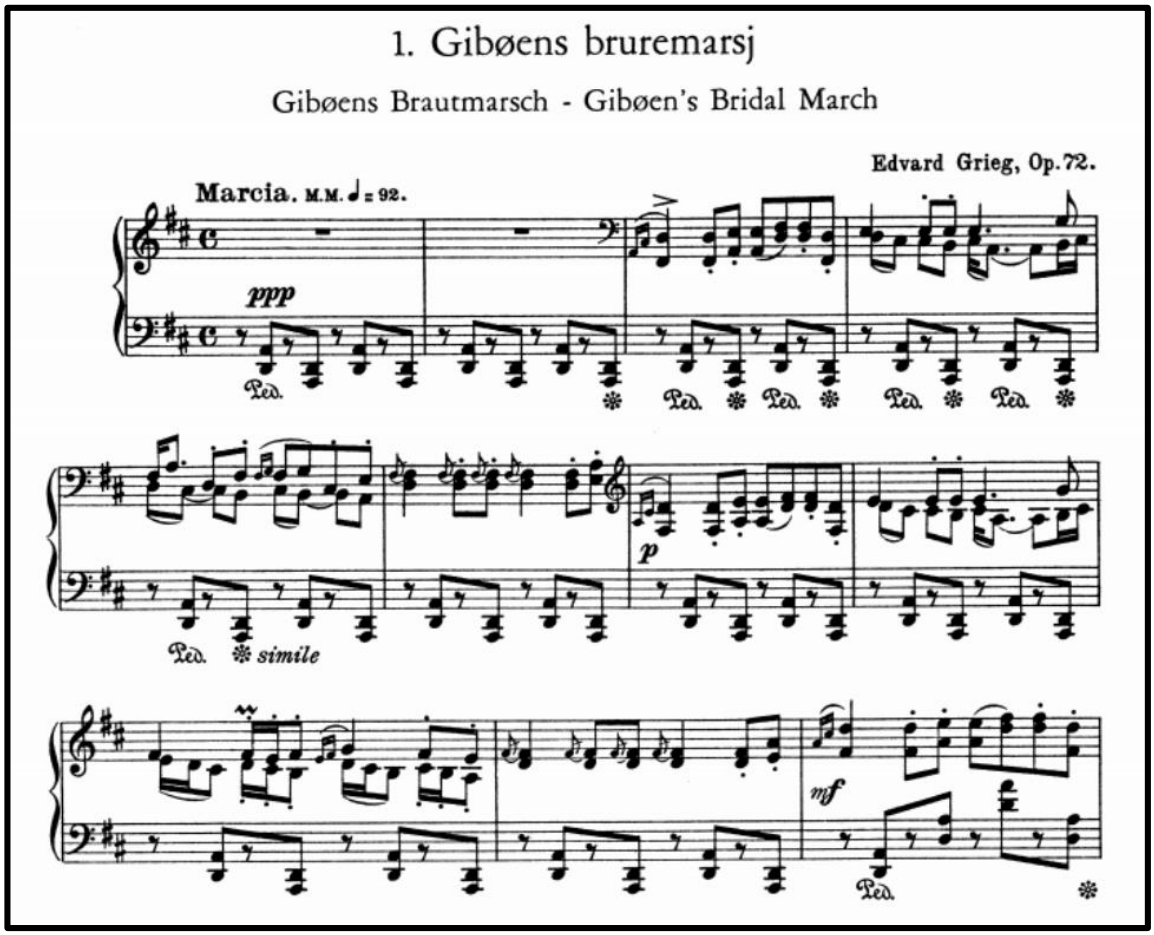

Şekil 7. Edwarg Grieg Op. 6 no.1 "Humoresques"[11]

Daha sonra Piyano Sonatı E minör op. 7 (1865) eseriyle öne çıkmıştır. Genç tutkularla dolu ve Alman Romantik ruhuna dalmış, ancak Norveç halk müziği öğelerini içeren Sonata, kendini adadığı N. W. Gade'in etkisini göstermiştir.

[11] https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/4/48/IMSLP93117-PMLP02543-Grieg_Humoresques_Op_6_Peters_8520_clean.pdf (E.T. 26.04.2023)

E. Grieg'in Norveç halk malzemesinin en özgün, ayrıntılı ve otantik ortamı Slåtter, op. 72 olmuştur. (Norveç Köylü Dansları; 1903).

Şekil 8. Edward Grieg- Slåtter, op. 72[12]

Yerli enstrümantal halk danslarının bu stilize transkripsiyonunu oluşturan springar, halling ve gangar, E. Grieg'in çağdaşı Johan Halvorsen (1864-1935) tarafından ünlü Hardanger kemancısı Knut Johannessen Dahle'den (1834-1921) toplanmıştır. E. Grieg bu otantik slåtter melodileri arasında şöyle yazmıştır: *"Çok gerçek, vahşi ve yaratıcı canlılıkla dolup taşıyorlar. Zaman zaman hareketli bir aksaklıkla yaratıcı canlılıkla dolup taşıyorlar, zaman zaman kurtarıldıkları için mutluyum."*

[12] https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/1e/IMSLP67453-PMLP02554-Grieg_Slatter_Op_72_Peters_8918_scan.pdf (E.T. 26.04.2023)

4.1.5. 21. yy. Çağdaş Trendler ve İskandinav Besteciler

Beste, bilinçaltı ve düşünce arasında sürekli bir diyalog olmuştur. Elektro akustik müzikle ilgilenen birçok besteciden ayrı tutarsak; bu zamanın İskandinav müzik aktivitesinin hacmini, İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yirmi yılda doğan -görünen o ki 1880 ve 1940 arasında doğan İskandinav besteciler kadar çeşitli ve geniş bir grup olan- sayısız Hollandalı, İsveçli, Norveçli, Finlandiyalı ve İzlandalı bestecilere dayandırmamız mümkün olmuştur. Hatta Faroe Adaları, bu zamanlarda ilk önemli sanat müziği bestecilerinin (Marianne Clausen[13], S. Rasmussen[14] gibi) doğumuna da şahit olmuştur (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.1.5.1. Sunleif Rasmussen

Spektral müzik çalışmıştır. Elektronik ve akustik enstrümanları birleştiren eserler bestelemiştir. Müziğinde Faroe manzarasının, dağ, deniz, çimen ve İskandinav rüzgarını tanımlamıştır. S. Rasmussen'in müziği her zaman doğal bir karmaşıklığa sahip olmuştur.

Sum Hin Gylta Sól (Like the Golden Sun) (1993) piyano ve efekt işlemcisi eseriyle kış fenerini betimlemeye çalışılmıştır. Eser, her biri şiirin bir parçası olan beş küçük karakter parçasından oluşmaktadır. Müzik, karmaşıklıkla, aydınlık ve karanlık arasında sürekli bir hareketle karakterize edilmiştir. Birinci bölümde; şu anda sessiz opal grisi günler ve büyülü erken alacakaranlık gelir. İkinci bölümde; müzik, Vejens ellevildt funklende iskrystaller (Yolun çılgınca parıldayan buz kristalleri) başlığıyla beşinci bölümde bir ışık niteliği kazanmıştır Tórgard, H.P. Musik Studie. ved Århus universitet).

[13] Danimarkalı müzikolog, koro şefi ve besteci (1947-2014). 6.000'den fazla Faroe Halk Şarkıları'nın koro için düzenlemelerini yaparak kayıt altına almıştır. Şarkıların melodileri genellikle fazla melismatik, ritmik ve armonik öğeler taşımaktadır. Doryan ve Frigyen Kilise Modları'nın sık kullanımı dikkat çeker. Geleneksel Faroe Halk Müziği'nin gelişimine önemli bir katkı sağlamıştır (*De færøske Kvadmelodiers Tonalitet i Middelalderen, Færoensia, Vol. 1, 1945).*

[14] Sandur, Faroe Adalı besteci. Günümüzde tek senfoni yazan Faroeli besteci.

S. Rasmussen'in Müziği, Paris'teki IRCAM ile gelişen spektral müzikten[15] etkilenmiştir. Kendi çalışmalarında geleneksel Monofik şarkı[16] çalışmalarını ve Faroe geleneğini tanıtmak için spektral müzik ilkelerinden yararlanmıştır. Orijinal temanın aralıklı oranları temelinde zaman değerleri belirleyerek ve orijinal temanın bireysel notalarından yararlanarak doğal armonik spektrum[17] yoluyla sesler üretmiştir: Karışık Armonik Spektrumların Kombinasyonu. S. Rasmussen, sonraki tüm çalışmalarında bu kompozisyon tekniğini kullanmıştır (Tórgard, H.P. Musik Studie. ved Århus universitet).

Trauer Freude (1999) adlı eserde 10 (yaylı dörtlü, gitar, fagot, korno klarnet, flüt, piyano / klavsen) için besteleme ve araç gereçler kullanılmıştır. Doğal temalar, tüm dünyadaki tüm kontrol unsurlarının ve tüm temel özellikleri olan melodinin bütün karakteristiğidir. Yaratıcının başlığına ve esere bir benzetme belirgin olan bir tematik ikicilikle ortaya çıkarmaktır. Aslında, eseri bir tür modern sonat olarak nitelendirilebilecek bir eser olmuştur.

4.1.5.2. Kristian Blak

K. Blak çok çeşitli müzik etkinliklerinde yer almıştır. Faroe Adaları merkezli, uluslararası klasik topluluklar için besteler yapmış, yerel performans sergiliyor ve caz, folk ve dünya müzik gruplarıyla müzisyen ve grup lideri olarak uluslararası turnelere çıkmıştır. Besteleri arasında solo enstrümanlar, oda grupları ve daha büyük topluluklar, bale ve opera için eserler yer almıştır.

---

[15] Viviana Moscovich (1963-) spektral müziği, bestecinin ses olgusunu bir hammadde olarak, besteleme eylemi sonrasında oluşan ses varlıklarının işitsel algı karşılığını yani duyuşun oluşturulan malzemenin doğası ve değişimine tepkisini, yani psiko-akustik gerçekliği de gözlemleyerek ve gözeterek değerlendirdiği bir kompozisyonel yaklaşım olarak değerlendirir *(*Dündar, E. *Fransız Müzik Üretiminde Spektral Müzik Bağlamı,* sf.29 – 30, 2007).

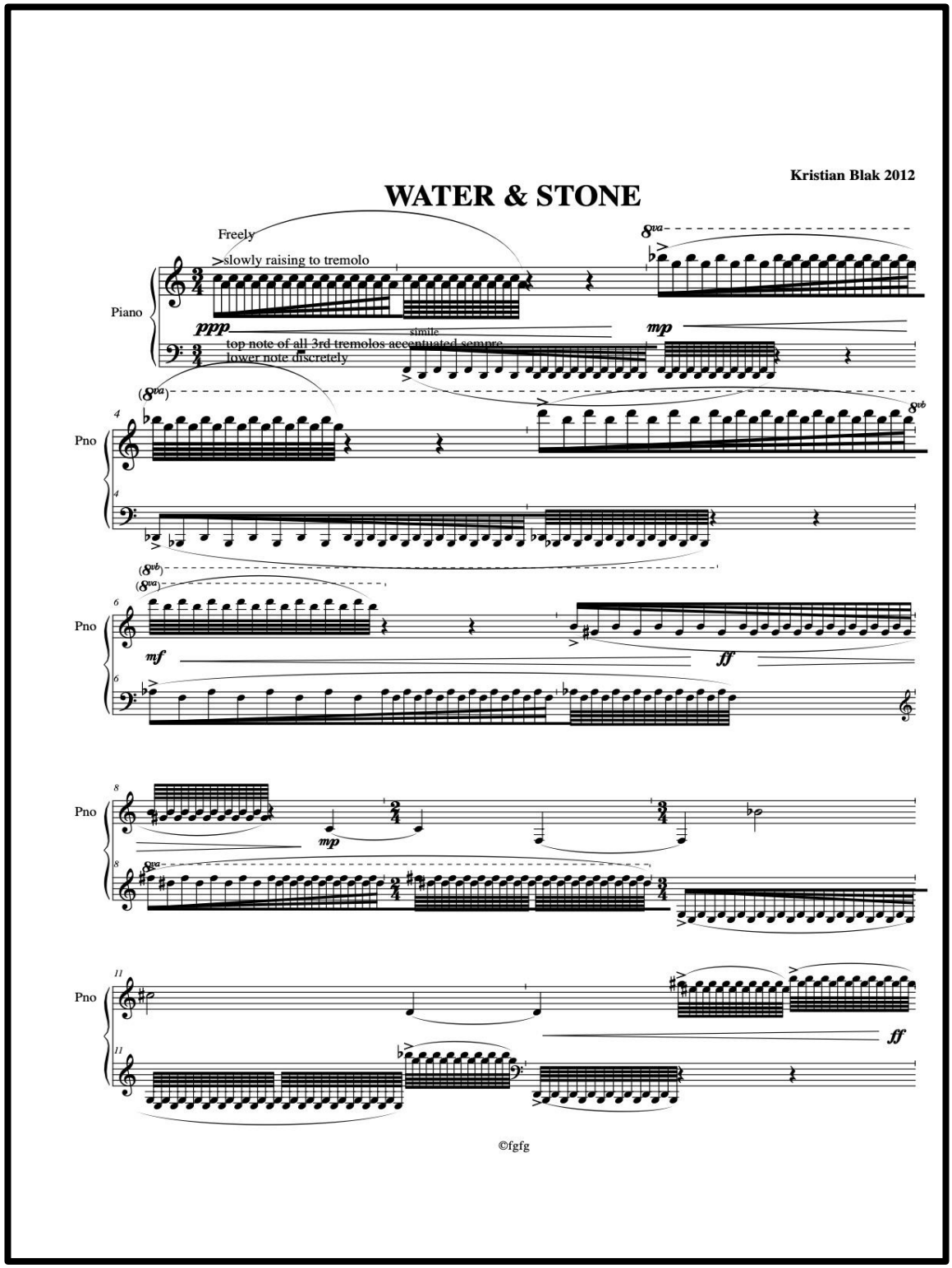
[16] Vokal bir grubun (koro vb.) aynı melodiyi, ortak bir perde de veya yine aynı melodiyi farklı oktavlardan söylenerek tekrarlamasıdır.

[17]Harmonik frekanslar, müzik sesleri de dahil olmak üzere tüm seslerde mevcut olan "hatalı" sesleri ifade eder. (*https://ccnmtl.columbia.edu/projects/sonicg/terms/harmonic.html)*

Kompozisyonlarında zengin çeşitlilikteki geçmişinden yararlanmıştır. K. Blak'ın eserleri genellikle diğer sanat biçimlerini içermiştir – görsel sanat, şiir, tiyatro. Etnik müzik geleneklerinden ilham almanın yanı sıra yeni kompozisyon tekniklerini birleştirerek sanatsal bir birlik yaratmıştır. K. Blak, çeşitli kompozisyonlarda doğadaki seslerle çalışmıştır. Bunlar arasında mağaralardaki konserler ve Faroe Adaları'ndaki diğer doğal ”konser salonları” tamamen kuş seslerinden oluşan bir kompozisyon ve seslerin gerçek performansa entegre edildiği birkaç eser yer almıştır.

Faroe Adaları'ndaki müzik yaşamında ve organizasyonlarında merkezi bir role sahip olmuştur. K. Blak, Summartónar'ın (Faroe Adaları Klasik ve Çağdaş Müzik Festivali) sanat yönetmenliğinin yanı sıra Faroe müzisyen ve bestecinin plak şirketi Tutl'un direktörlüğünü yürütmektedir.

Su ve Taş (2012), ilk olarak Yggdrasil grubu tarafından Summartónar Festivali 2011'de gerçekleştirilen bir konseptten geliştirilmiştir; taşla etkileşime giren su ve 2 malzemedeki karşıtlıklar. Festival 2012 için bu performanstan elde edilen materyal, Yunan piyanist Panayiotis Demopoulos tarafından yazılan ve prömiyeri yapılan solo piyano parçasının temelini oluşturmuştur. Kompozisyon, Iscm'nin Vancouver 2017'deki Dünya Yeni Müzik Günleri'nde performans için seçilmiştir (ISCM. 2021. E.T. 26.04.2023).

Şekil 9. Water&Stone Kristian Blak 2012[18]

[18] https://composers.fo/composers/contemporary-classical-music-composers/kristian-blak/ (E.T. 26.04.2023)

Taş ve Su; besteciler Richard Burns ve Kristian Black tarafından paylaşılan bir fikirden geliştirilmiştir. Richard'ın anavatanı olan Faroe Adası ve Yeni Zelanda, Polonyalılar arasında ve çok farklı bir konumda olmuştur.

Bununla birlikte, doğal çevre içinde önemli ortak gerekçeler varolmuştur. Her iki ülke de toprakları boyunca birçok taş veya kaya türü sunmuş, aynı şekilde taşla eşit şekilde suyla etkileşime girmiştir. Faroe Adaları'ndaki Summartónar Festivali sırasında konserde Yggdrasil müzisyenleri tarafından sahneye konmuştur.

4.2. Akustik Şaheserler

20. yy. sona ererken, Kuzey Avrupa sanat müziğinin büyümesi azalmamıştır. Avrupa ve Amerika'nın siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarı, sadece İskandinav sanat müziğinin üretimini ve farkındalığını artırmaya hizmet etmemiş, yüzyılın son birkaç on yılında meydana gelen astronomik teknolojik gelişmeler de bu büyümeyi etkilemiştir.

Elektro akustik müzikle uğraşan birçok bestecinin yanı sıra, bu süre zarfında İskandinav müzik etkinliğinin büyük kısmı, İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yirmi yıl içinde doğan sayısız Danimarkalı, İsveçli, Norveçli, Finli ve İzlandalı besteciye (1880-1940 arasında doğan İskandinav bestecileri gibi) atfedilmiştir.

Ayrıca Faroe Adaları, bu süre zarfında ilk önemli sanat müziği bestecilerinin doğuşuna da tanık olmuştur. Yine de bu grubun en önemleri figürlerinden her biri, onun kompozisyon stiline ve bakış açısına örnek gösterilebilecek en az bir ürün ortaya koymuştur. Bu notaların çoğunda, diğerleri hem içerik hem de tasarı olarak çarpıcı bir şekilde özgünken, bestecinin geleneksel topluluklar ve kurallara uygun yapılarla müzikal ifade için yeni metotlar aradığı görülmüştür. Bu irdelemeyi hızlandırmak amacıyla, bu besteciler, örnek eserlerinin türlerinin içinde doğum yılına göre kronolojik olarak sıralanmıştır: orkestra eserleri, konçertolar, senfoniler, oda müziği eserleri, vokal

eserler ve opera. İlk Senfonisi olmasına rağmen, op. 20 (1974), stillerin sık görülen "kaleydoskopik" kombinasyonu ve Pelimannimuotokuvia, op. 26 (Portraits of Country Fiddlers; 1976), Fin halk malzemesinin doğrudan kullanımı için, fourmovement Cronaca, op. 79 (1991) genellikle yaylı çalgılar orkestrası için Fin besteci Pehr Henrik Nordgren (1944-) tarafından alıntılanmıştır. (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.)

Bu etkileyici çalışmanın içeriği hakkında müzisyen Kimmo Korhonen (1983-) şöyle yazıyor: *"İlk bölüm çeşitli ton alanlarından oluşuyor. İkincisi daha dinamiktir ve bazı yerlerde rastgele kontrpuanlara dayanır. Üçüncü bölüm, çalışmanın zaman zaman tiz seslerle noktalanan dinamik doruk noktasıdır* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Dördüncü ve son hareket ton alanlarına geri döner. Norveçli besteci Olav Anton Thommessen'in (1946-) daha dikkate değer bestelerinden birkaçında, Norveç'in çağdaş müzik sahnesindeki tematik materyalinde önemli bir figür, geçmişten gelen bir temeldir. *"Müziğin icat etmekten başka bir şeyden kaynaklandığını anlamak önemlidir. Melodik bir tema veya melodi. . .. Mevcut materyalden çıkarabileceğiniz ve kendi yönteminizle kullanabileceğiniz birçok cihaz ve fikir var. "*Bu tekniğin en iyi örneği O. A. Thommessen'in koro ve orkestra için yazdığı altı bölümlü "konser operası" Et Glassperlespill: NeoRoccoco Borgerromantikk (Bir Cam Boncuk Oyunu: NeoRococo Bourgeois Romanticism; 1979–82), adını Germen yazar Hermann Hesse'nin (1877-1962) bir romanından alır. (1877-1962), piyano, korno, çello ve organ için solo parçalarla. O. A. Thommessen, bu devasa çalışmasında L. v. Beethoven, G. Verdi ve E. Grieg gibi ustalardan ödünç alınan materyalleri birleştirdi (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Danimarkalı besteci Poul Ruders'ın (1949-) sanatsal sesi hakkında Stephen Johnson (1968-) şöyle yazıyor: *Müziği bir dakika içinde patlayıcı bir şekilde dışa dönük, bir sonraki dakika lanetli ve içe dönük olabilir; manik coşkunun yerini acı verici lirizm alır; İfadenin sadeliği ve doğrudanlığı, boğucu ironi ile eşleştirilmiştir.* P. Ruder'in etkileyici orkestra üçlüsü Solar Trilogy (1992–95), güneşin parlak bir müzikal tasvirini sağlarken bu yorumu uygun bir şekilde örneklemiştir. *Açılış tonu şiiri Gong, güneşin ilkel gücünün kakofonik bir ifadesidir, ardından gelen Zenith ise aksine, kürenin yükselişini ve düşüşünü ve insanlığın buna karşılık gelen tepkisini sakin bir şekilde tasvir eder. Güneş Üçlemesinin kapanış numarası olan Corona, güneşimizi çevreleyen ışık halesini tasvir ettiği için ne dizginsiz ne de özellikle sakindir* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.2.1. Kaija Saariaho

K. Saariaho (d. 1952), Paris'te ikamet etmeyi seçmesine rağmen, II. Dünya Savaşı'ndan sonra doğanlar arasında muhtemelen en önemli ve uluslararası alanda başarılı Fin bestecisidir. Hem akustik hem de elektro akustik eserlerden oluşan zengin bir eser repertuvarı vardır. Orkestra ikilisinin ilk bölümü Du cristal . . . à la fumée (Kristalden Dumana; 1989–90), tamamen akustik bir orkestra eseri olarak oldukça dikkat çekicidir, oysa ikinci bölüm elektro akustik efektler kullanır. Du cristal, Saariaho'nun, eterik güzelliğin daha hassas bölümleriyle yavaş yavaş gelişen sesin büyük titreşimli kütlelerini dönüşümlü olarak bulur. Enstrümantal renge odaklanması, tını, doku ve armoni her zaman ilgilendiği konuların başında gelir. Müzikal atmosfere olan derin ilgisiyle ilgili olarak K. Saariaho şöyle diyor: *"Renkler hakkında düşündüğümde, kırmızı ve yeşilden çok parlaklık dereceleriyle ilgili. Belli bir atmosferle çok fazla birleşiyor, çünkü müziğin karakteri baştan var, sonradan icat ettiğim bir şey değil."* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Dünya halk müziğine ilgi; spektral müzik, Amerikalı besteci Harry Partch'in (1901-1974) mikrotonal çalışmaları, Fransız besteci Pierre Schaeffer'in (1910-1995) eseri ve Bahai inancının felsefi dini düşüncesi, Norveçli besteci Lasse Thoresen'in (1949-) üretimini ayırt eder. Aslında, tüm bu çeşitli unsurlar, iki çello ve orkestra için uygun bir şekilde başlıklı Illuminations (1986) adlı tek bölümlük konçertosunda bir şekilde eşit olarak bir araya gelmiş ancak işitsel olarak en belirgin olanı, eserin solo bölümlerinin halk benzeri karakter olmuştur. Harald Herresthal'ın (1944-) yazdığı gibi; "*L. Thoresen halk müziği öğelerinin uygulanmasının tüm halk müziğinde ortak olanı örneklediği bir müzik yaratmak istedi. Norveç lehçesi iyi duyulabilir, ancak amaç evrensel bir müzik formu yaratmaktı. Aydınlanmalar bu nedenle uluslararası halk müziğinin ve insanlığın birliğinin marşıdır. "* (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

Åland Adaları'ndaki birkaç Modern sanat müziği bestecisinden Lars Karlsson (1953-) özellikle dikkate değerdir. Tonalite ve melodi her zaman ana endişeleri olsa da kariyeri boyunca L. Karlsson'un kişisel müzikal deyiminde çok sayıda değişiklik meydana geldi. İki bölümlü Keman Konçertosu (1991/93), özellikle Sergei Prokofiev'inki (1891-1953) olmak üzere bir dizi üslup etkisi gösteren oldukça virtüöz bir eserdir. Mats Liljeroos'un yazdığı gibi, *"Karlsson'un eklektizmi, her türden yamalardan oluşan gevşek bir şekilde dokunmuş bir kumaş değildir. Bu, daha eski modellerle ilgili yoğun çalışmaların ve bugün üzerinde durduğumuz zemini oluşturan geleneklerin farkındalığının ve bunlara saygı duyulmasının tutarlı bir sonucu."* mevcut operasyonel faaliyetlerine başarılı bir haberci olarak hizmet eder (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. sf.141. ABC-CLIO, 2002.).

4.2.2. Kalevi Aho

Kalevi Aho (1949-), Modern Fin müziğinin en saygı duyulan bestecilerinden biridir. Bestelediği en az 11 eseriyle, J. Sibelius, Joonas Kokkonen (1921-1996), Einojuhani Rautavaara (1928-2016) ve Aulis Heikki Sallinen'in (1935-) senfonik geleneğine değerli bir katkıda bulundu. K. Aho'nun etkileyici ve duygusal açıdan güçlü müziği, besteci olarak hem kendine güvenini hem de gücünü ele veriyor ve böyle büyük bir sanatçıyla üslupsal ve felsefi bir bağ kuruyor. K. Aho, Romantik olarak görkemli dört hareketli Senfoni No. 10'da (1996) kıta senfonistleri; W. A. Mozart, A. Bruckner ve G. Mahler'e saygılarını sunmuştur. K. Aho, sanatından şöyle söz ediyor: *"Benim için müzik, en azından harika müzik, duyguların ve ruhun bir tezahürüdür. Bir insanın diğerine konuşmasını işitiyor; Sevincini, üzüntüsünü, mutluluğunu, çaresizliğini duyuyorum. Bir bütün olarak bir kompozisyonda, hayata olan tutumunu, felsefesini, dünya görüşünü ve mesajını duyuyorum."* (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Kalevi Aho 1. Piyano Konçertosu / Piyanist Sonja Fräki'nin görüşleri

K. Aho'nun Piyano Konçertosu No. 1 stillerin kafa karıştırıcı bir karışımıdır. Alfred Schnittke (1934-1998) ve S. Prokofiev'in Edgar Varése'nin (1883-1965) tarzını hissettirmesi dışında orijinal bir eser örneği olmuştur. K. Aho, diatonik ölçekler ve basit triadlar gibi güçlü ton öğelerini, ton dışı bir şekilde kullanmıştır. Bazı sessiz ve düşünceli pasajları ve duygusal bir akışı var olmuştur.[19]

4.3. Kuzey Avrupa'da Elektro Akustik Müzik

Kuzey Avrupa'da elektro akustik müzik tarihi, tamamen akustik haline nazaran daha kısa olsa da karmaşık ve kendi çalışmasını hak eder niteliktedir. 1950'li yıllardan beri, birçok İskandinav besteci ya elektronik elementleri barındıran eserler (bunlar önceden toplanmış materyallerin ya da akustik seslerin güçlendirilmiş ve elektronik

[19] https://www.wtju.net/kalevi-aho-concertos-contemporary-masterworks-finland/ (E.T. 26.04.2023)

olarak değiştirilmiş kayıtlar olabilir) ortaya koydu, ya da tamamen veya neredeyse tamamen yapay elektronik sesler yarattılar (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Son yıllarda, bilgisayarların ve elektronik ekipmanların mevcudiyeti ve görece satın alınabilirliği, birkaç sofistike ve teknolojik olarak gelişmiş Nordik elektro akustik müzik stüdyolarının kurulmasıyla bu alanın büyümesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca, çeşitli Kuzey Avrupa organizasyonları ve festivalleri, Nordik elektro akustik müziğin dünya çapında bir izleyici kitlesine yayılmasına büyük ölçüde yardımcı oldu.

Bununla birlikte, elektro akustik müzik üretiminde uzmanlaşmayı seçen Kuzey Avrupalı bestecilerin sayısı, elektro akustik besteler yazan, aksi takdirde tamamen akustik olan Kuzeyli bestecilerin sayısına kıyasla azdır. Örneğin Per Nørgård (1932-), Den fortryllede Skov (The Enchanted Forest; 1968) ve Kalendermusik (Calendar Music; 1970) gibi önemli kaset eserlerini hazırlamıştır, ancak bu şekilde bir elektro akustik besteci olarak kabul edilemez. E. Rautavaara, neredeyse evrensel olarak akustik bir besteci olarak etiketlenmesine rağmen, bestelerinin birçoğunda elektronik unsurlara da yer vermiştir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Birkaç dikkate değer istisna dışında, belki de bahsetmeye değer en önemli elektro akustik müzik figürleri, İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden on yıllar boyunca ortama öncülük edenlerdir. Danimarka'da, Else Marie Pade (1924-), büyük ölçüde 1950'lerde Danimarka Radyosu'ndaki pozisyonunun bir sonucu olarak, İskandinavya'da elektronik olarak yaratılmış en eski sanat müziği eserlerinden bazılarını yazdı. Bu andan itibaren onun Syv cirkler'ı (Seven Circles; 1958); Symphonie magnetophonique (1959); Glasperlespil (Cam Boncuk Oyunu; 1960); keman için Afsnit I, II ve III (Bölüm I, II ve III; 1960), on bir vurmalı çalgı ve teyp; Vikingerne (1961); Faust (1962); ve Symphonie heroica (1962). Bu arada Jørgen Plaetner (d. 1930) ses ve teyp için Elektronisk kantate (1960), flüt ve teyp için Nocturne (1963/72), Spirales et polygons (1966), Ødipus gibi

eserlerle damgasını vurdu. (1966) ve daha yakın zamanda Passerer (1989). Bengt Hambræus (1928–2000) de bu yıllarda aktifti ve Doppelrohr II (1955), Constellations II (1959), Rota II (1963) ve Transit I (1963) dahil olmak üzere ilk önemli İsveç elektro akustik eserlerini üretti. Besteciler Bjørn Fongaard (1919-1980) ve Kåre Kolberg (1936-) ile Arne Nordheim (1931-) bu süre zarfında Norveç elektroakustik müziğinde büyük gelişmeler kaydetti. A. Nordheim'ın elektronik malzeme kullanan ilk başyapıtlarından biri orkestra ve teyp için Epitaffio (1963/78) iken, elektronik olarak manipüle edilen insan sesine olan ilgi Solitaire (1968) ve Pace (1970) ile sonuçlandı. Rahatsız edici Warszawa (1968), Modern Varşova'nın atmosferini, kaydedilmiş sesler ve ses efektlerinden oluşan bir kolaj aracılığıyla aktarıyor. Colorazione (1968) oda çalışmasında, bir akustik topluluğun performansı kaydedilir, elektronik olarak manipüle edilir ve on beş saniyelik bir gecikmeyle çalınır.

Her biri farklı uzunluktaki altı benzersiz bant döngüsü, A. Nordheim' in PolyPoly (1970) için malzemeyi oluşturur. Aynı anda çalındığında, bu altı döngü, bütünüyle icra edilmesi bir yy. dan fazla sürecek bir "ses kaleydoskopu" oluşturur. Bengt Johansson (1914-1989), Finlandiya'daki ilk önemli elektro akustik besteciydi, ancak böyle bir eser yazdı: Kolme elektronista etydiä (Üç Elektronik Etüd; 1960). Bu dönemde sahada çalışan diğer önemli Finli isimler arasında Gottfried Gräsbeck (1927-), Osmo Lindeman (1929–1987), Ilkka Kuusisto (1933-), Henrik Otto Donner (1939-) ve Erkki Kurenniemi (1941-). Bu arada, Usko Meriläinen (1930-), Psykhe (1961-1973) ve Alasin (The Anvil; 1976) dahil olmak üzere elektronik unsurlar içeren birkaç bale yazdı; Alasin (The Anvil; 1976), ikincisi bestecinin Dördüncü Senfonisi ve/veya Elektronik Senfonisi olarak da adlandırıldı. Oda çalışması Suvisoitto huilulle ja heinäsirkoille (Flüt ve Çekirgeler için Yaz Sesleri; 1979) önceden kaydedilmiş malzeme kullanımıyla da dikkate değerdir (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

İzlanda'da elektro akustik müzik Magnús Blöndal Jóhannsson'un (1925-) çalışmasıyla başladı. Elektroakustik notalarının çıktısına nefesli beşli, piyano ve bant için Elektróníska stúdíu (Elektronik Stüdyo; 1958); orkestra ve bant için Punktar

(Puanlar; 1961); ve Samstirni (Constellations; 1961) dahildir. İzlanda elektroakustik müziğinin gelişimi diğer İskandinav ülkelerininki kadar büyük olmasa da Kjartan Ólafsson (1958-) gibi yeni besteciler dikkate değerdir. K. Ólafsson'un Samantekt: Prír heimar í einum (Özet: Bire Göre Üç Dünya; 1994), bestecinin daha önceki akustik ve elektro akustik eserlerinin birçoğundan elektronik olarak manipüle edilmiş kısa parçalardan oluşturulmuştur. Tvíhljóð I (Diphthong I; 1993) gitar ve bilgisayar orkestrası için puanlanırken, uygun şekilde adlandırılan Skammdegi (Karanlık Günler; 1996) caz, rock, pop ve çağdaş müzik tarzlarının bir birleşimi- bilgisayar, caz gitar, klasik gitar için ve perküsyon (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

20. yy. ın son birkaç on yılında elektro akustik alanında aktif olan sayısız İskandinav figürü arasında dikkate değer Danimarkalı besteciler Bent Lorentzen (1935-); Jens Wilhelm Pedersen (1939-2022), diğer adıyla Jens Vilhelm Pedersen (1939-), Gunnar Møller Pedersen (1943-) vardı. Ivan Frounberg (1950-) ve Hans Peter Stubbe Teglbjærg (1963-), İsveçli besteciler Knut Wiggen (1927-), LarsGunnar Bodin (1935-), Sten Hanson (1936-), Bengt Emil Johnson (1936-), Tommy Zwedberg (1946-) ve Rolf Enström (1951-) ve (3) Norveçli besteciler Tor Halmrast (1951-), Cecilie Ore (1954-), Rolf Wallin (1957-) ve Øyvind Hammer (1968-). Bununla birlikte, bu süre zarfında İskandinavya'nın önde gelen isimlerinden biri, önemli parçaları Cobra (1988); Yaylı çalgılar dörtlüsü ve bilgisayar için Tracking (1990); soprano için Eclipse (1992) ile Amerika doğumlu Danimarkalı besteci Wayne Siegel (1953-) idi., alto, tenor, bas ve elektronik ve bas klarnet ve bilgisayar için Jackdaw (1995) (Smith, F. K. *Nordic Art Music*. ABC-CLIO, 2002.).

4.3.1. Kaija Saariaho / Renk – Tını ve Uyum

Belki de son yıllarda müziğinde elektronik unsurları kullanan en önemli İskandinav figürü Fin besteci Kaija Saariaho'dur (1952-). K. Saariaho'nun eseri, şu anda Kuzey Avrupa'da kullanılmakta olan çok çeşitli elektroakustik tekniklerin mükemmel bir örneğidir. Örneğin, Lichtbogen (1986) kompozisyonunda, çeşitli harmonik ve ritmik

faktörleri analiz etmek ve notasyona yardımcı olmak için bir bilgisayar kullandı. Flüt, perküsyon, arp, piyano, iki keman, viyola, çello ve kontrbas için bu oda çalışmasının canlı performansı sırasında, solo flüt sesini değiştirmek ve dönüştürmek için canlı elektronikler kullanılır. Daha sonraki yaylı çalgılar dörtlüsü çalışması Nymphea'da (1987) ve orkestra müziğinde benzer yöntemler kullanılır. . . à la fumée (1990), ikincisi, alto flüt ve çello için güçlendirilmiş ve elektronik olarak manipüle edilmiş solo parçalar içerir. K. Saariaho'nun "Radyofonik Bir Kompozisyon" alt başlığı olan kaset için Stilleben (1988), insan sesi, çevresel ve mekanik sesler, müzik parçaları ve Franz Kafka'nın (1883–1924) şiir okumaları gibi önceden kaydedilmiş bir dizi farklı öğeyi içerir. Teyp teknikleri, daha önceki orkestra notalarında Verblendungen (1984) ve Io (1987) da görülür. İlk eserde, orkestraya manipüle edilmiş keman seslerinden oluşan bir teyp eşlik ederken, ikinci eserde hem ek bir teyp hem de Lichtbogen'de kullanılan aynı tür canlı ses dönüştürücü elektronikler kullanılmıştır. Önceden kaydedilmiş materyal ayrıca K. Saariaho'nun daha yakın tarihli vokal çalışması Lonh'un (1996) önemli bir bölümünü oluşturur. Burada, tek canlı icracıya- uzak aşkla ilgili bir Orta Çağ Fransız şiiri söyleyen solo soprano- elektronik olarak geliştirilmiş çeviriler ve kuşların, rüzgarın ve yağmurun atmosferik sesleri eşlik ediyor. K. Saariaho'nun solo enstrümanlar için önemli elektro akustik besteleri arasında, viyolonsel ve elektronik için Petals (1988), flüt ve elektronik için NoaNoa (1992) ve Près (1994) gibi çello ve/veya flüt—kendi benzersiz tınıları için tercih ettiği akustik enstrümanlar vardır.) çello ve elektronik için (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

Solo enstrümanlar için ek elektro akustik çalışmaları arasında klavsen ve teyp için Jardin Secret II (1986), kontrbas ve elektronik için Folia (1995) ve bir perküsyon ve elektronik için Trois Rivières: Delta (2001) bulunmaktadır. Saariaho'nun diğer dikkate değer elektro akustik notaları arasında flüt, klavsen, perküsyon, arp, keman, viyola, çello ve elektronik için yedi bölümlü bale puanı Maa (1991), çello, oda müziği ve elektronik için Amers (1992) ve Altı Japon Bahçesi sayılabilir. (1995), perküsyon ve elektronik. 2001 yılında K. Saariaho, çağdaş müzik alanındaki çalışmaları nedeniyle gıpta edilen Alman “Christoph und Stephan KaskeStiftung” Müzik Ödülü'nü kazandı MLA 8. Baskı (Modern Dil Doç.), (Smith, F. K. *Nordic Art Music.* ABC-CLIO, 2002.).

4.3.2. Lisa Ullén

1964 yılında Seul, Kore'de doğan piyanist, besteci ve doğaçlamacı. Lisa Ullén, 1980'lerin sonlarında klasik piyano eğitimi aldığı İsveç'in Stockholm kentindeki Kraliyet Müzik Akademisi'nden mezun oldu. 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başında klasik piyano eğitimi aldığı İsveç'in Stockholm kentindeki Kraliyet Müzik Akademisi'nden 1991 yılında mezun olmuştur.[20]

L. Ullén bir röportajında şöyle konuşur: *"Klasik eğitimim, detayları dinleme şeklim için önemliydi ama caz, doğaçlama ve deneysel müziğe çok daha bağlı hissediyorum. Türden bağımsız olarak özellikle piyanonun olanaklarını araştırmakla ilgileniyorum*." (Margasak P. *Pianist Lisa Ullén Trust Her Instincts*, Downbeat, 2018).

1990'ların sonlarından bu yana kendini tamamen serbest cazın yanı sıra avangart, çağdaş klasik ve deneysel müzik biçiminde doğaçlama müziğe adadı. Benzersiz bir müzik vizyonuna sahip çok yönlü bir oyuncu olan L. Ullén, tonal doku konusundaki mutlak hissini, hangi müzikal bağlamda ortaya çıkarsa çıksın, damgalama yeteneğini defalarca kanıtlamıştır. 2018 yılında yayınlanan "Piano Works" albümünde, bahsettiği doğaçlamaları ve hazırlıklı müzik örneklerini sunar (Peter Margasak, Downbeat, 2018). Downtown Müzik Galeri'si kurucusu Bruce Lee Gallanter, L. Ullén'in piyano için bestelemiş olduğu eserler hakkında şu yorumda bulunur:

"Benzersiz yaklaşımına daldığımda söyleyebileceğim tek şey olağanüstü. ...Bir kısmı hazırlanmış, John Cage (1912-1992) ve Cecil Taylor (1929-2018) hayranlarına hitap etmesi gereken muhteşem piyano".[21]

[20] www.lisaullen.com (E.T. 26.04.2023)
[21] www.lisaullen.com (E.T. 26.04.2023)

Peter Bornemar[22] da yapmış olduğu albüm incelemesinde L. Ullén'in müziğini şu şekilde tanımlar: "Herhangi bir fon müziğinden uzaktır, ancak dinleyiciden konsantrasyon gerektirir. Aynı zamanda, L. Ullén'in çizdiği isteksiz veya zor bir müzikal manzara değil, aynı zamanda melodik doğaçlama çalma olarak tahmin edilemez." (Bornemar, Digjazz, 2018).

4.3.3. Eva Maria Siden

Besteci, konser piyanisti ve ses sanatçısı. Enstrümantal ve elektro akustik müziğin yanı sıra ses çalışmaları da yapmaktadır. Prag ve Brno Gösteri Sanatları Akademisi'nde, Stockholm Kraliyet Sanat Koleji'nde, Stockholm Müzik Akademisi Stockholm'de, Stockholm Üniversitesi'nde ve IRCAM, Paris'te eğitim görmüştür. EMS, Elektronmusikstudion Stockholm'de düzenli olarak çalışmaktadır (Föreningen Svenska Tonsättare, 2016).

Çalışmaları

Beklemek

Kayıt cihazları, kuyruklu piyano ve kağıt için performans çalışmaları.

Uruppf. IAC, Malmö 2017.

Suçlu

Ur Wu-xing Beş Element (12 '). Su, Sidén Hedman ikilisinin Wu-xing serisinin en son eseridir. Çalışma üç bölümlü olup burada sunulan bölüm EAM'dır. Diğer iki bölüm kuyruklu piyano, ses nesnesi ve EAM içindir. Parçanın materyalleri İzlanda, Faroe Adaları ve Grönland'daki akarsulardan, şelalelerden, buhardan, gayzerlerden ve denizlerden gelen su ses kayıtları ile kuyruklu piyanodan kaydedilen seslerdir.

[22] Müzik eleştirmeni.

Çalışmaya bir de video senografisi eklenmiştir. Toplam çalışma süresi 30 dk. Water, Paris 2015-2016'da GRM / Radio France'da ikamet eden bir Sanatçı sırasında bestelenmiştir. Dinle (evasiden. se)

Rüyalar ve Akışlar

Yaylılar, fagot, perküsyon, piyano ve EAM (10 '). Kültür okulunun öğretmen ve öğrencilerinin De-Geer-hallen Norrköping'deki prömiyeri Mayıs 2015. Sipariş Norrköping Belediyesi, Kulturskolan, Norrköpingsljud Festivali. Dinle (evasiden. se)

"Norrköping'den eski bir fotoğraf. Dağınık, görülmesi zor ama resimde belli olan bir şey, biraz güncel, belki arka planda yamaçları olan beş şeritli köprüden çekilmiş. Resim solmuş. Uzakta ve üzerine dökülen bir şey var, ama orada da sisin içinde bir kişinin bir bakışı var... suyun kenarına tehlikeli bir şekilde yakın duran ve rüya gibi peçeler içinde geçmiş gibi görünen biri... ".

"Sidén'in görevlendirdiği çalışma" Düşler ve akışlar "deneysel bir oyundu"

Norrköpings tidningar maj 2015

"Konserin en deneysel parçası yoğun yağmurlu bir günün havasını verdi. Piyanistler hem tuşlara hem de piyano tellerine bastılar, kemancılar yüksek pozisyonlarda ovuşturdular. Fagotlar tonsuz rüzgar estirdi..."

Kultursidan. Nu Mayıs 2015

Taşıyıcı

Kuyruklu piyano, EAM dört kanallı, dans ve sanat objeleri (37 '). Koreograf Ingrid Olterman, dansçı Per Sacklén, sanat objesi Rebecka Bebben Andersson, piyanist ve besteci Eva Sidén. İlk performans Fylkingen ve Stockholm Akdeniz Müzesi Şubat 2015. İsveç Sanat Konseyi ve dernek Dan Tai tarafından görevlendirildi. (Dinle) (evasiden. se)

"Göz için titreşimli müzik parçası" (Dagens Nyheter Johanna Paulsson Şubat 2015).

Çakıl Arp (Grusharpan)

Hazırlanan piyano ve EAM dört kanallı (12.40').

Premiere E. Sidén Liljevalchs konsthall Ekim 2012. Yeni bir konser versiyonu 2015 için uyarlama. Sipariş Liljevalckhs konsthall, Stockholm Şehri, Stockholm Şehir Tiyatrosu. (Dinle)

Grush arp, 2012 yılı Strindberg için Liljevalch'in sanat galerisi ve Stockholm şehri tarafından görevlendirildi. İlham, August Strindberg'in (1849-1912) denizin dibinde yatan ve garip sesler çıkaran batık piyano hikayesiydi. Balık ipler arasında yüzer ve dipte çıtırdar, gıcırdar ve şarkı söyler. Çalışma orijinal olarak iki biçilmiş piyano ve duvarlarda çerçevelenmiş A. Strindberg'in güzel deniz resimleri ile bir enstalasyonda gerçekleştirildi, oda duvar kağıdı ve halı gibi resimlerden detaylarla kaplandı.

Daha sonra parça, kuyruklu piyano, ses nesneleri ve elektronik için konser versiyonuna dönüştürüldü. Liljevalchs konsthall, Stockholms stad, Stockholms stadsteater siparişi (evasiden. se).

Jürinin motivasyonu: "Senografi, sanat, drama ve müziğin yaratıcı bir şekilde harmanlanmasında, ziyaretçi kelimenin tam anlamıyla çalışmaya davet edilir."

"Büyük Çakıl Arp'ın odasında denizin içindesiniz. Balıklı akvaryumlar- fikir aşamasında yaşayanlar- dev bir dalga ile çevrilidir. İlham kaynağı, Strindberg'in bir piyanonun gölde nasıl bittiğini ve nasıl yayıldığını anlatan şiirsel hikayesidir. Derinlerden gelen müzik. Tüm odaların tonunu belirleyen Eva Sidén, bu çakıl arpına ithafen özel olarak elektronik bir parça besteledi."

Konserleri

Bir Efsanede Kaybolmak

Kuyruklu piyano ve EAM, ses nesneleri, kağıt. Siden Hedman ikilisi (20 ') tarafından müzik ve video. (Dinle)

"Eser, 2011 yılında Faroe Adaları, İzlanda ve Grönland'a yapılan bir tur sırasında bir prömiyerden önce bestelendi. Parça, yaylı çalgılar, tuşlar ve rezonansların yanı sıra kağıttan ve ses nesnelerinden gelen seslerin müzikle etkileşime girdiği bir piyano bölümüne dayanıyor. Kuyruklu piyanodan gelen elektronik olarak işlenmiş seslere dayanan teyp parçası Parçadaki tüm seslerin kökeni kuyruklu piyano enstrümanındadır, hatıralar ve rüyalar hakkındadır. Hem güzel hem de ürkütücü esrarengiz bir fantezi manzarasında sona ermekle ilgilidir (evasiden. se).

"Bir yusufçuk kanatları gibi dans eden ve dönen periler duyuyorum. Bir kenar göründüğünde... Buz küplerinin tıkırtısını duyuyorum."

Michael Strandhed Kultursidan.nu 2015.

- Genişleyen Kuyruklu Piyano. Kuyruklu piyano ve hazırlıkları. yeni işleme 2018
- Soundwall I, çilek tarlalarından. Ses ve video yerleştirmesi, çekiç piyano, klavsen, piyano sözleri 2017 (Föreningen Svenska Tonsättare, 2016).

E. Sidén solist olarak konser salonları, festivaller ve kiliselerin yanı sıra müzeler ve galeriler gibi diğer konser ortamlarında ve bir konser projesi için özel olarak seçilmiş odalarda performans sergiliyor. E. Siden ayrıca birkaç farklı toplulukla çalıyor. Helena Gabrielsson ile bir ikilisi var. 2010 yılından bu yana elektronik müzik bestecisi Jens Hedman (1962-) ile E. Sidén / J. Hedman ikilisinde sürekli iş birliği yapmaktadır. Oda müziği eserleri, EAM ve piyano ve elektronik ile çalışan ikili, ses enstalasyonları ve mekanla ilgili çalışmalar da yapıyor. E. Siden İsveç'in yanı sıra başta Avrupa ve Latin Amerika olmak üzere İskandinav ülkelerinde konserler vermiştir (evasiden. se).

4.3.4. Johan Svensson

Johan Svensson hem akustik hem de elektronik müzik alanında aktif olan İsveçli bir bestecidir. Kompozisyon çalışmasına eşit derecede sanatsal ve teknik girdiyle, elektronik yollarla ses üretmenin alternatif yollarını araştırmaktadır. Eserlerinin birçoğunun kavramsal bir başlangıç noktası vardır ve enstrümantalistler ile elektronik ses kaynaklarının bir kombinasyonu için yazılmıştır. J. Svensson, Mimitabu[23] topluluğunun sanat yönetmeni ve kurucu üyesi ve Kalv festivalinin sanat yönetmenidir.[24]

J. Svensson şu anda Göteborg'daki Müzik ve Drama Akademisi'nde elektronik müzik öğretiyor.[25]

Piyano Müziği ve İcrası Adına Yaptığı Çalışmalar

J. Svensson, piyanist Jonas Olsson (1981-) ve besteci Martin Rane Bauck (1988-) ile iş birliği içinde olarak besteciler ve piyanistler için bir kuyruklu piyanonun (Steinway D) bas tellerinde kolayca bulunabilen tüm harmonik düğümleri (22. harmoniğe kadar) sezgisel bir şekilde gösteren bir referans olarak tasarlamışlardır. Her

[23] En yeni ve genç yaratıcı genç yeteneklerin, keşfettikleri yeni ses dünyalarını yorumlayacakları bir platformdur. **Bknz.** *(http://mimitabu.se/)*
[24] http://kalvfestival.se (E.T. 26.04.2023)
[25] www.johansvensson.nu (E.T. 26.04.2023)

düğüm için ilgili harmoniğin kaydını oluşturarak kendi oluşturdukları “pianoharmonics” adlı sitede paylaşmışlardır.[26]

Temel Akustik Özellikler

Titreşen bir telin temel fiziğinin okuyucular için sezgisel olarak tanıdık olduğu varsayılır. Çekiç tarafından bir piyano teline vurulduğunda üretilen ses, tüm olası titreşim modlarının bir üst üste binmesi olarak tanımlanabilir (bu, yüksek ton spektrumunu açıklar). Dize belirli bir noktada parmakla dokunulduğunda, bu noktada düğümsüz tüm titreşim modları iptal edilir ve yalnızca düğümlü olanlar bırakılır. Örneğin, telin agraffeden tel uzunluğunun 2/7 noktasında dokunması, temelin üzerinde yaklaşık iki oktav ve küçük bir yedinci olmak üzere 7. harmonik üretir.[27]

Aşağıdaki tablo, ilk 22 harmoniği ve temellerine göre perdelerini (hem teorik hem de ölçülen) göstermektedir. Gerçekte harmonik seri biraz esnetilmiştir; düşük harmonikler, teori tarafından öngörülen temel frekansın tamsayı katlarından frekans bakımından biraz daha düşüktür ve yüksek harmonikler biraz daha yüksektir (pianoharmonics, 2017).

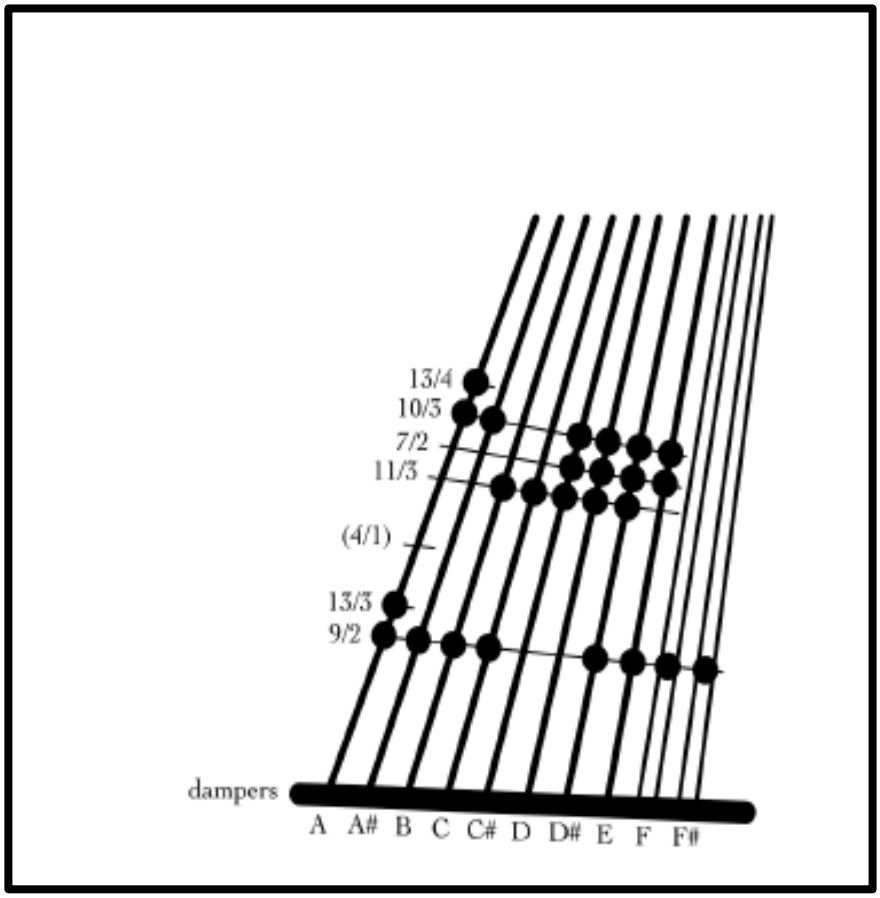
[26] www.johansvensson. nu (E.T. 26.04.2023)
[27] www.johansvensson.nu (E.T. 26.04.2023)

Tablo 1. 22. Harmonik ve Temelli Ses Perdeleri

Harmonik#	**İlgili düğümler (bas dizileri için)**	**Temel ile ilgili teorik adım**	**Ölçülen adım (ortalama)**	**sent farkı**
1				
2		1 oktav yukarıda		
3	1/3	1 oktav + mükemmel 5. + 2 sent	1 ekim+P5-4c	-6
4	1/4	2 oktav	2 ekim-5c	-5
5	1/5, 2/5	2 oktav + majör 3. – 14 sent	2 ekim+M3-18c	-4
6	1/6	2 oktav + mükemmel 5. + 2 sent	2 ekim+P5-3c	-5
7	2/7	2 oktav + minör 7. – 31 sent	2 ekim+m7-35c	-4
8	3/8	3 oktav	3 ekim	0
9	1/9, 2/9	3 oktav + majör 2. + 4 sent	3 ekim+M2	-4
10	1/10, 3/10	3 oktav + majör 3. – 14 sent	3 ekim+M3-16c	-2
11	1/11, 2/11, 3/11, 4/11	3 oktav + artırılmış 4. – 49 sent	3 ekim+A4-48c	1
12	1/12	3 oktav + mükemmel 5. + 2 sent	3 ekim+P5+2c	0
13	1/13, 3/13, 4/13	3 oktav + minör 6. + 41 sent	3 ekim+m6+42c	1
14	1/14, 3/14	3 oktav + minör 7. – 31 sent	3 ekim+m7-28c	3
15	1/15, 4/15	3 oktav + majör 7. – 12 sent	3 ekim+M7-6c	6
16	3/16, 5/16	4 oktav	4 ekim+7c	7
17	3/17, 4/17, 5/17	4 oktav + minör 2. + 5 sent	4 ekim+m2+15c	10
18	5/18	4 oktav + majör 2. + 4 sent	4 ekim+M2+15c	11
19	4/19, 5/19, 6/19	4 oktav + minör 3. – 2 sent	4 ekim+m3+8c	10
20		4 oktav + majör 3. – 14 sent	n/a	
21	4/21, 5/21	4 oktav + mükemmel 4. – 29 sent	4 ekim+P4-12c	17
22	5/22, 7/22	4 oktav + artırılmış 4. – 49 sent	4 ekim+A4-29c	20

Etütler

Piyano armonikleri projesi kapsamında bu teknik için eserler yazılmış ve Jonas Olsson tarafından icra edilmiştir.

Şekil 10. Svensson, Study For Piano #1, 2015.

PERFORMANCE NOTES

The harmonics are notated in the second and third staff.

The diamond-shaped noteheads indicate which string/note to play.

The circles above each diamond-shaped note contain three numbers, two on top and one below. The two numbers on top are written like a fraction – x/y – where x indicates the desired partial of the string, and y indicates which node to press down as viewed from the keyboard (alternatively, the reciprocal y/x expresses the position of the desired node as a fraction of the string's length, as viewed from the performer). The number below the fraction is a suggested fingering for the right hand, touching the nodes.

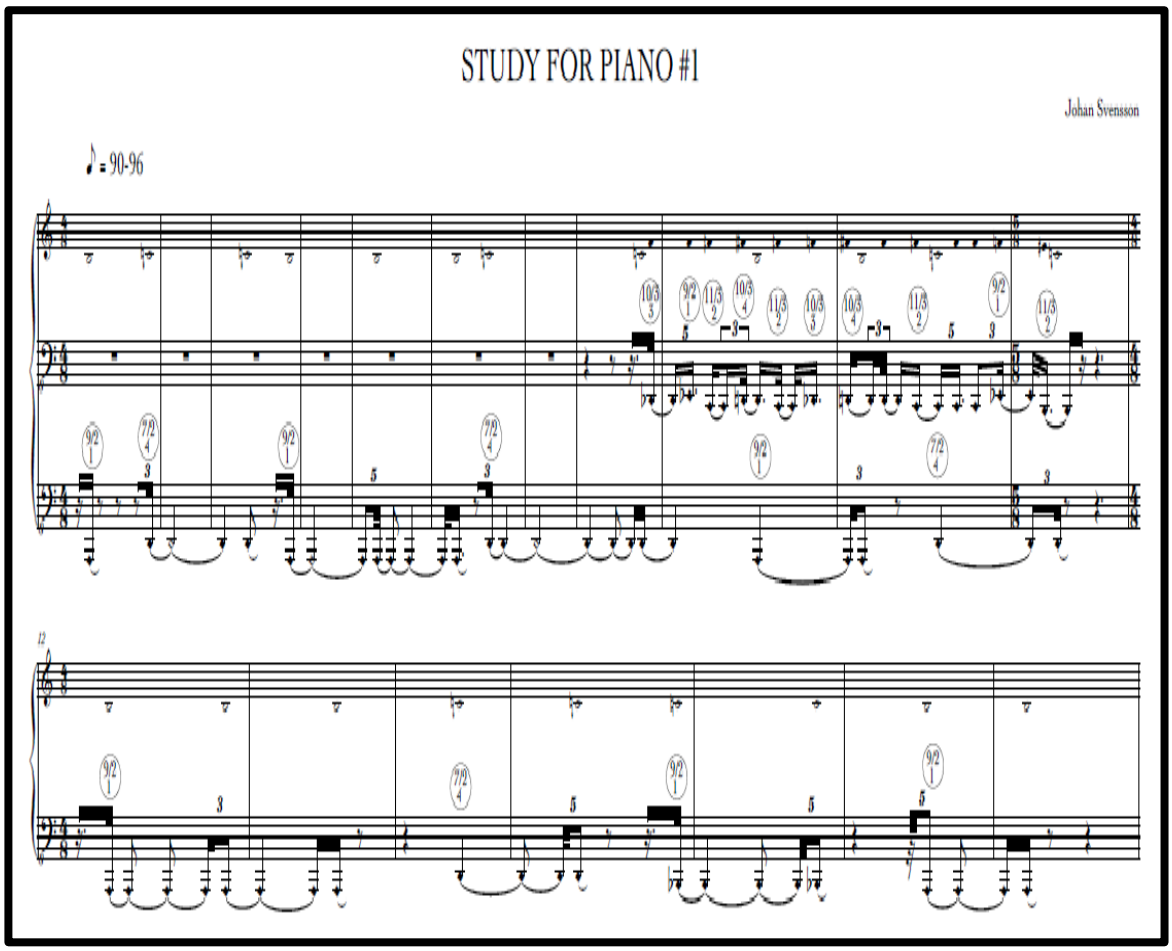
The resulting sounds are notated in the first staff (with approximate pitch).
Black noteheads = short sounds, white noteheads = sustained sounds.

To the right is a drawing of all the harmonics used in *STUDY FOR PIANO #1* and a photo of how the nodes can be marked in the piano, with small pieces of yarn tied around the strings. (Observe: Not all nodes are marked in the photo.)

For further advice on how to perform piano harmonics, please consult www.pianoharmonics.com.

Şekil 11. Svensson, Study For Piano #2, 2015.

Şekil 12. Svensson, Study For Piano #3, 2015

BÖLÜM IV

SONUÇ

Hazırlanmış olan bu tez çalışmasında öncelikle son 200 yılı kapsayan bir süreçte yayılmaya başlayan İskandinav müziğinin ilk gelişim yıllarını, bu müziğin gelişimi aşamasında Avrupa ülkelerinin İskandinav müziğinin oluşumundaki etkisinden bahsedildiğini görmekteyiz.

İskandinav müziğinin 19. yy. dan önceki ilk bağımsız gelişimi, 15. yy. da Norveç topraklarındaki Orkney Adaları'nda bestelenmiş iki sesli şarkı örnekleri olmuştur. O dönemlerde dini şarkılar seslendirilirken, latince kullanımına geçiş sonrası korolar yaygın hale gelmiştir. Barok Dönemde müzikal gelişim daha yavaş olsa da Klasik Dönemde enstrüman gelişimi ve müzik yayıncılığının oluşmasını sağlayan bir müzikal büyüme gerçekleşmiştir. 19. yy. da İskandinav müziğini dünyaya tanıtan üç önemli besteci olmuştur: E. Grieg, J. Sibelius ve C. Nielsen.

E. Grieg İskandinav piyano müziği için önemli bir besteci olmuştur. Müziğinde; halk ezgileri, Hardanger keman teknikleri, slåtter ritimleri gibi o dönem için yenilikçi çalışmalar yapmıştır.

20. yy. da İskandinav bestecilerin çeşitli stil ve formları benimsediği görülmüştür. Neo Klasizm ve Neo Romantik gibi biçimler kullanılırken, Kuzeyli besteciler 21. yy. kompozisyonlarında avangart müzisyenlerin kullandığı teknikleri (serial müzik, deneysel müzik vb.) takip etmişlerdir.

Örneğin; Faroe Adalı besteci S. Rasmussen, akustik eserlerin yanı sıra elektronik ve deneysel müzikle de ilgilenmiştir. Müziğinde Faroe manzarasının dağ, deniz ve İskandinav rüzgarını tanımlamıştır.

Finli besteci K. Aho müziğinde diyatonik ölçekler ve basit triadlar gibi güçlü ton öğelerini, ton dışı kullanmıştır.

İsveçli besteci J. Svensson' ın, piyanist ve besteci arkadaşlarıyla oluşturduğu "Pianoharmonics", piyano icra tekniklerine kazandırılmış yeni bir çalışma olmuştur.

21. yy. müziği çeşitli müzik türleri – akımları – müzikal ve ses malzemesinin bir arada olduğu bir müziktir. Klasik müzik olup olmadığına bakmadan, tüm müzik tarzlarının unsurlarını birleştirmeye çalışılmıştır. Bestecilik alanında da kadın besteci sayılarında artış yaşanmıştır. Müzik için kullanılan malzemeler akustik enstrümanların yanı sıra elektronik ses kaynaklarını da barındırır. Teknolojinin ve teknolojiye bağlı olarak internetin gelişimi bu zenginliğin oluşumuna önemli bir kaynak haline gelmiştir.

21. yy. İskandinav müziğinin geçmiş zamandan günümüze geçirdiği değişim ve gelişimler halen devam etmekte olup, bu örnek çalışmaların, yeni icra teknikleri kullanımının; müzisyenlerin, müzik tarihçilerinin ve piyanistlerin yeni kaynaklara ulaşmaları ve çalışmalarına katkı sunacakları için daha çok araştırma yapmaları ve bu yöndeki kaynakların sayısının arttırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Howell, T. *The Nature of Nordic Music* (Vol. First Publised). Routledge Taylor & Francis Group, 2020.

Online, O. W.-N. *One World - Nations Online*. One World - Nations .

Smith, F. K. *Nordic Art Music: From the Middle Ages to the Third Millennium.* United States of America: Praeger Publishers, 2002.

Michels, U. & Vogel, G. *Müzik Atlası*. Alfa Yayınları. 2013.

Tilmouth, M. Grove Music Online, "Strophic". 2001.

Horton, J. *Scandinavian Music A Short Story*. Faber and Faber, London, 1963.

Danish Yearbook of Musicology, Volume 43, 2019.

Victor Rouă, "Music Of The Viking Era, Its Instruments, And How It Was Performed".

Kennedy, M. "Atonal". The Oxford Dictionary of Music, Oxford & New York: Oxford University, 1994.

Steampowered, *Music Week: I Dreamed A Dream Traditional Viking Song,*

Özçelik, S. *"On İki Ton Besteleme Tekniği",* 2001.

Sarıcan, S. Fransız Altılıları. Eskişehir, 2004.

Britannica, 2001.

English Heritage, 2013.

Frémeaux & Associés ve Tutl, 2012.

De færøske Kvadmelodiers Tonalitet i Middelalderen, Færoensia, Vol. 1, 1945.

Tórgard, H.P. Musik Studie. ved Århus universitet.

Dündar, E. Fransız Müzik Üretiminde Spektral Müzik Bağlamı, sf.29 – 30, 2007.

Margasak P. *Pianist Lisa Ullén Trust Her Instincts*, Downbeat, 2018.

Föreningen Svenska Tonsättare, 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.academia.edu/31022988/On_İki_Ton_Besteleme_Tekniği_Twelwe_Tone_Compositional_Technique

https://www.britannica.com/place/Scandinavia/images-videos

https://lisaulllen.com

https://composers.fo/about/

https://www.thedockyards.com/music-viking-age/

https://www.broekmans.com/nl/bladmuziek/3-organ-chorales-in-memoriam-kjartan-hoydal-910573

https://downbeat.com/news/detail/pianist-lisa-ullen-trusts-instincts

https://www.nationsonline.org/oneworld/map/scandinavia-map.htm

https://iscm.org/collaborative-events/kristian-blak-water-stone

https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/31808

https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/4/48/IMSLP93117-PMLP02543-Grieg_Humoresques_Op_6_Peters_8520_clean.pdf

http://kalvfestival.se

https://.johansvensson.nu

https://www.fremeaux.com/en/2527-faroe-island-music-3561302503622-fa5036.html#livret

https://composers.fo/about/

https://www.broekmans.com/nl/bladmuziek/3-organ-chorales-in-memoriam-kjartan-hoydal-910573

https://ccnmtl.columbia.edu/projects/sonicg/terms/harmonic.html

https://composers.fo/composers/contemporary-classical-music-composers/kristian-blak/

https://www.wtju.net/kalevi-aho-concertos-contemporary-masterworks-finland/

https://www.scribd.com/document/405049913/A-Beyer-Kaija-Saariaho-Colour-timbre-and-harmony